

1709.

- 1^a = Bodinus, Henricus : De renunciatione debiti facta
- 1^b = Bodin, Henricus : De renunciatione debiti facta
- 2^a Bodinus, Henricus : De divortio conjugum propter
delictum 2 Semst. 1709 : 1720.
- 3^a = 6. Buchner, Justus Henricus : De dominio L. Lii
2 Semst. 1709 : 1738.
- 4^a = Buchner, Justus Henricus : De Discrimine Temporalis
Lii maritimi 2 Semst. 1709 : 1738
5. Ludenig, Joann. Petrus : De colonis adscripticiis.
6. Ludenig, Joann. Petrus : Conductionem villarum
respondet
7. Ludenig, Joann. Petrus : De conductione perpetua
- 8^a = Ludenig, Joann. Petrus : De jure suffragii R. Bohem.
milit. 2 Semst. 1709 : 1739
9. Michaelis, Joannes Henricus : De usu L. Lii interpretum
in N. Testamento 1721.

10. Huebnerus, Christianus: *Fredericus bellivorus Academiae Lipsiensis ante hos trecentos annos fundator historicè descriptus*
11. Reichius, Johannes: *Dissertatio apologetica voluæ, quæ Celsissima sapientissima inter mortales femina et convertitio Nepieni vindicatur*
12. Styrkius, Samuel: *De eo, quod justum est circa iudicatum*
13. Styrkius, Samuel: *De iustis singularibus Conurbationum in Germania*
14. Styrkius, Samuel: *De feudis Lusaticæ superioris*
15. Styrkius, Samuel: *De conventionibus usurariis*
16. Styrkius, Samuel: *De iuris rebus venaliis*
17. Styrkius, Samuel: *De Diverso colonorum jure*

1709 & 1717.

DISSERTATIO IN AVOYD AUIS IURIDICA

ATIONE

ACTA

1710

1710

1710

de
T
nd
u
um

DISSERTATIO IVRIDICA,
DE
DOMINIO
LITIS,

QVAM
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC
DOMINO,
DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORVSSIAE, MARCHIONE BRANDEN-
BVRG. DVCATVS MAGDEBVRG. GVBERNATORE,
ET RELIOVA.

ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS INDVLTIV,
P R A E S I D E
DN. IVSTO HENNINGO *Böhmer*
I. V. D. PROF. PVBL. ET FACVLT. IVRID.
ASSESSORE,

DOMINO PATRONO AC PRAECEPTORE SVO
etatem deuenerando,
IN AVDITORIO MAIORI,
REGIAE FRIDERICIANAE
Beneuolæ eruditorum disquisitioni submittit
AVCTOR RESPONDENS
GEORG. THEOPHILVS HARRER,
Ratisb.

Ad D. Mart. An. M DCC IX.

HALAE MAGDEBVRGICAE
Literis IOH. CHRIST. ZAHNII, ACAD. ET SENAT. HALL. TYPOGR.

S. R. I.
LIBERAE ATQVE INCLYTAE
REIPUBLICAE
RATISBONENSIS
PRO CERIBVS OPT. MAX.
VIRIS
ILLVSTREBVS, MAGNIFICIS, PRAESTRENVIS, PRAE-
NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS, AC PRVDENTISSIMIS
DOMINIS,
DN. CAMERARIO,
ET RELIQVIS
CONSVLARIS,
ET
SENATORII ORDINIS
PATRIBVS,

DOMINIS SVIS AC PATRONIS OMNI CVLTV
ATQVE OBSEQVIO AETERNVM PROSEQVENDIS,

hoc qualecunqve
absolutorum in Academiis studiorum
specimen

in
gratæ deuotæque mentis
notam,

Eâ, qua par est, submissione
offert & consecrat

A V C T O R.

2. D. B. V.

CAP. I.

De

Conceptu & origine domini litis.

§. I.

ROmani, uti inter omnes gentes excellere rerum gestarum gloria, ita & in tranquillo rerum statu palmam reliquis præripere affectarunt, hinc ius, quo regebantur, omnium præstantissimum esse, & ideo etiam per *ius civile* absolute positum intelligi debere volebant §. 2. I. de I. N. G. & C. quam ob rem tum subtilitates, tum alia singularia cæteris gentibus incognita excogitarunt, vt iuris sui excellentiam eo extollerent altius. Quæ quidem singularia ad forum ipsorum optime accommodata erant, & cuiusque ratio facile reddi

A

*Introitus
& scopus
totius dis-
sertationis.*

poterat; nostra tamen fora simplicitati magis studentia plurimas antiqui iuris subtilitates ignorant, quin & illæ ipsæ, quæ ex Iure Rom. adhuc superesse videntur, ægre cohærent in praxi hodierna, cum plurimarum natura, & vera ratio ob ignorantiam processus Romani nobis incognita sit; vel etiam hi, qui foro tantum student, hæc ad inania theoretica spectare sibi & aliis persuadere conati sint, ex qua opinione tamen prolapsi sunt in multas absonas & quasi contortas interpretationes. Ex his Iuris Rom. singularibus atque subtilitatibus petendum quodque est dogma de DOMINIO LITIS, quod procurator olim post litem contestatam consequeretur, quod cum a paucis perspicue expositum deprehenderim, & vtrum cum fori nostri principiis cohæreat, vtrumque aliquem in praxi habeat, itidem hand careat dubiis, constitui vires ingenii in hoc themate enucleando experiri, rem omnem ex historia iuris Rom. exponere, & cum principiis fori nostri conferre.

§. II.

Varii conceptus Dd. de dominio litis. An in extrajudicialibus locum habeat? negatur.

Facit antiquitatum Roman. non accurata perspectio, ut multi circa ipsum huius Domini Litis conceptum titubent. Sunt enim non nulli, qui dominium hoc tam in iudicio quam extra iudicium admittunt, inter quos est Wesenbec. *ad ff. b. t. n. 8.* cui tamen mox se opposuit Bachov. *ad Wesf. cit. l.* ex argumentis infra recensendis: rursus obiectionibus Bachovii Wesenbecium liberauit Hahnus *ad eundem l. c.* cui iterum aduersatur Schiler *Exerc. ad ff. X. ib. 51.* de quo tamen infra pluribus dicendum dabitur occasio.

§. III.

An per litem intel-

Neque etiam inter Dd. constat, quid per *litem* hic intelligatur. Quidam existimant, procuratorem non *actio-*

actionis, sed tantum, eius exercitii & instantia dominum per
 L. C. fieri. Berlich. P. 1. concl. 27. n. 13. Ziegler in Calvol. ^{ligatur tan-} _{tum instan-}
 de instantia in genere n. 87. Martini Process. Saxon. Tit. VII. ^{ita?}
 §. 87. ipsique adeo tantum externam instantiæ directio-
 nem competere. Donell. ad l. 3. de re iudic. consequenter
 instantia finita etiam hoc dominium finiri. Mynsin-
 ger Cent. 1. O. 42. & C. 2. O. 39. Gail. Lib. 1. Obs. 74. n. 10.
 Bachov. ad Treutler, Vol. 1. Disp. 9. th. 12. nec teneri procura-
 torem, nisi ad appellationis interpositionem, quippe quæ,
 cum coram eodem iudice fiat, fit quasi appendix primæ
 instantiæ. l. 4. §. f. ff. de appellat. l. 17. C. de procur. Anton.
 Faber ad C. Lib. II. Tit. 2. def. 12. n. 5.

§. IV.

Sed remanet tamen adhuc illud dubium, vn- ^{negatur.}
 de hoc instantiæ dominium oriatur, nam ex libera processus
 directione illud deduci non posse vel ex eo apparet, quod
 hodiernis procuratoribus liberam processus dirigendi
 facultatem nemo fit, qui in dubium vocet, sed tamen eos
 dominos litis esse plurimi negent, inter quos est Bachov.
 ad Treutl. 9. Vol. 1. Disp. 9. th. 10. Groenewegen & Schwen-
 dendörfer ad Fibig. Part. 1. cap. 2. membr. 2. §. 6. n. 23. Præ-
 terea *lis* quidem in iure Rom. aliquando denotat rem in
 litem deductam: unde iuramentum in litem, litis affi-
 matio, quandoque ipsam actionem, seu causam & contro-
 versiam, vt in l. 16. ff. de V. S. rarissime autem designat in-
 stantiam; quin & vox dominii ad actum instantiæ plane
 non quadrat, quippe quæ potius rebus applicari solet, non
 actionibus, nisi improprie, & ut magis innuatur res, quæ
 per actionem petitur, quam ipse actus agendi, ne dum in-
 stantia, ne dicam directorem negotii munus accurate do-
 minium dici posse.

§. V.

Cum itaque hæc acceptio valde impropria ^{an tota}
 fit,

controuer-
sia propter
qs. contra-
ctum L. C.
fiat procu-
ratoris?

fit, alii per *litem* intelligere malunt *totam controuerſiam* quo ſenſu equidem *lis* in iure quandoque accipitur, vid. *th. præced.* Huius ſententiæ patroni ſunt *Sichardus ad l. 21. C. de procur.* *Franzk. ad ff. b. t. n. 17. & ſeqq.* fundamentum quærentes in *litis* conteſtatione, per quam quaſi contractum ita fiat dominus, & ſimul etiam actionem principalis in ſe transferat, eo, quod *L. C. cum procuratore* inſtituta contineat nouationem, *l. ult. pr. C. de uſur. rei iudic. l. 11. l. 29. ff. de nouat.* vi cuius non amplius principalis, ſed procurator ſibi acquirat, ſeque obliget.

§. VI.

negatur,

Verum & hæc ſententia variis difficultatibus eſt obnoxia; nam 1) quaſi contractus per ſe non producit, niſi ſimplicem obligationem, nunquam vero dominium, adeoque etiam 2) licet procurator per *L. C.* quaſi contractat, non tamen inde, tanquam ex cauſa efficiente dominium aliquod conſequitur; neque *rei*, cum quaſi contractus hic non cum eo, cuius res eſt, ſeu principali, ſed cum tertio, qui ipſe dominium *rei* non habet, celebratus fit, *arg. l. 54. de R. I.* neque ipſius *proceſſus*, alioquin, ſi inuito principali *litem* conteſtaretur, dominus *litis* ſeu *proceſſus* quoque fieret, quod tamen dici nequit, cum ſemper ipſi obſtet exceptio deficientis mandati, de quo infra; & poſito 3) nouationem contingere per *L. C.* attamen ea conſideranda tantum eſt, vt *cauſa ſine qua non*, & ita dominium procuratori dare non poteſt; nouam enim obligationem ſaltem priori addit, nec tamen priorem perimit, qua in re a reliquis nouationibus differt, *l. 41. §. 1. ff. de fideiuſſ. l. 10. ff. de pign. act. l. 2. C. de pact. l. 7. C. de iudic.* & hinc a *Dd.* *nouatio cumulatiua* appellatur, vid. *Ill. Dn. Stryk in comment.*

ment. ad Lauterb. tit. de nouat. in pr. adde 4) quod ne quidem in effectu lis in procuratorem transferatur, sed quod is tantum dominus litis quadam iuris subtilitate habeatur, res tamen, & actio maneat prioris domini, eiusque etiam nomine omnia agantur, uti fatetur Donellus *Lib. XVIII. cap. 17.* Franzk *ad ff. h. t. n. s.* unde est, quod si causa id exigat, principalis habeat potestatem mutandi procuratoris, ne per occasionem stricti iuris, quod procuratorem litis dominum fingit, vero domino iniuria fieret, retento procuratore suspecto, aut parum idoneo. Donellus *l. c.* Eandem ob causam sola actio utilis per procuratorem domino acquisita valida est, procurator ipse regulariter directa agere nequit, sed exceptione doli submoueri potest, si agat inuito domino *l. 27. § 28. ff. de procur. Faber ad dict. 1 L.* Ex quibus manifesto apparet, dominium litis, quod procuratori tribuitur, non ex quasi contractu deducendum, sed magis subtilitati aut fictioni iuris suam debere originem, eamque adhuc aliunde petendam esse.

§. VII.

Sunt adhuc alii, qui ex effectu mandati & acquisitionis iudicati hoc dominium deducunt, cum enim nec obligatio, nec actio alteri per alterum acquiri possit, *tit. dependeat l. per quas person. nob. oblig. acquir. l. 1. C. per quas pers. nob. a mandato, acquir. exinde fluit, quod stricto iure mandatarius tantum sibi acquirat, seque obliget, nec quicquam iuris dominus inde capiat, nisi actione a procuratore eidem cessa, cum itaque rei iudicatæ actio procuratori & in eum competat, & vero nemo alieno nomine in iudicio agere possit, l. 123. de R. I. videri, iure stricto causam ad ipsum pertinere statuunt, adeoque eum litis dominum esse, alias*

4) an dominium litis dependeat a mandato, & acquisitione actionis?

A 3 enim

enim nec obligationem nec actionem (sc. iudicati) ipsemet acquiri potuisse,

§. VIII.

negatur.

Neque tamen etiam hæc sententia firmo nititur fundamento; nam si acquisitio actionis, vel exceptionis rei iudicatæ fundamentum & causa domini litis esset, sequeretur, quod procurator, antequam sententia vires rei iudicatæ nacta, & adeo hæc actio nata fuisset, dominus litis dici non posset: at vero, cum statim ab initio processus, nimirum lite contestata procurator iam hoc nomine in LL. passim appelletur l. 22. 23. C. de procurat. appareat, ex alio fonte hoc dominium oriri debere, & potius ex dominio hoc præexistente tanquam causa, acquisitionem actionis & exceptionis rei iudicatæ tanquam effectum fluere. Schilter *Ex. ad. ff. X. t. b. 46.* quin & hoc ipsum, quod procuratori iudicati actio detur, *legi 28. ff. de procurat.* quodammodo aduersatur, uti inferius dicetur; consequenter iam æque dubium est, cur procuratori actio vel exceptio rei iudicatæ detur, ac quidem, cur dominus litis in iure habeatur.

§. IX.

In eruendo
vero funda-
mento do-
minii litis
quatuor
consideran-
da.

Sed nolo ulterius euagare, & aliorum Dd. opiniones referre, cum ostenso vero fundamento facile sit aliorum sententias secundum illud examinare ac discutere, ut itaque ordine procedam, investigandum est 1) quid proprie sit dominium litis, 2) qua occasione illud procuratori tributum sit, 3) quo sensu illud LL. in procuratoribus admiserint, 4) an quibuscunque procuratoribus dominium hoc conveniat.

§. X.

Litis denotat

Vocabulum *litis* ambiguum est. nam 1) denotat *rem*

in litem deductam. Varro *de lingua Lat. Lib. VI.* unde æstimatio litis est ipsius rei in litem deductæ. *l. 47. ff. de R. V. l. 8. ff. de eo quod certo loc. l. 7. §. 1. de public. in rem act. l. 28. de N. G. l. f. de condition. triticar. conf. Briffon. de Verb. signif. vel actio-*
boce lis: præterea 2) denotat ipsam actionem, nam vt dicitur in l. 36. ff. de V. S. Litis nomen omnem actionem significat, siue in rem, siue in personam. Briffonius *l. c.* quando ergo quæstio est de dominio litis, potest hoc ipsum intelligi vel de dominio rei *in litem deductæ*, vel de dominio *actio-*
nis, seu de proprietate vel quasi actionis de re contro-
 versa institutæ. Sicuti enim actiones bonis annume-
 rantur. *l. 28. ff. de iniur. arg. l. 143. de V. S. l. 15. de R. I.* ita non
 adeo a ratione iuris alienum est, dominium actionis, licet
 improprie, & quadam iuris fictione alicui adscribere.

§. XI.

Prædicatur autem dominium litis duobus modis: *Dominium*
 primo de ipso *principali*, quem actio concernit, seu de *litis prædi-*
 mandante, deinde etiam de *procuratore*. Quod ipsum *atur vel*
 principalem seu mandantem attinet, variis in iure texti-
 bus hic dominus litis appellatur, & quidem vero & *de Princi-*
 prio sensu, cum iuris sit expediti, procuratorem tantum
 constitui posse a domino *l. 1. pr. ff. de procur.* adeo vt ne qui-
 dem tutor vel curator (vtut domini loco sint, *l. 7. §. 3. ff. pro*
curat. l. 27. de administr. tut. l. 56. §. 4. de furt.) procuratorem
 valeant constituere, *l. 11. C. de procur. §. 6. l. de curat. sic in*
l. 24. C. de procur. dicitur, inquirendum esse in litis initio, an
 procurator ad agendum negotium mandatam a domino
litis habeat, i. e. a *Principali*. Præterea in *l. 30. ff. eod.* tra-
 ditur, posse procuratorem desiderare, vt sibi ratione ex-
 pensarum ex iudicato satisfiat, si *dominus litis* soluendo
 non sit; ita in *l. 31. ff. eod. de hære de domini litis* disponitur, &

in

in l. 14. ff. si quis caution. in iud. fist. de stipulatione iudicio
 fistia procuratore interposita secundum id, quod interest
 domini litis interpretanda; item in §. 3. l. de satisd. refertur,
 quomodo dominus litis procuratorem constituere valeat.
 Hoc sensu ergo dominus vocatur Principalis, quod ad
 eum proprio nomine pertineat actio, dominus enim actionis
 recte is dicitur, cuius actio propria est. Ea vero actio alicuius
 propria est, cuius commodum & incommodum ad eum suo no-
 mine pertinet, ut ait Donellus. Lib. XVIII. cap. 12. Hoc intuitu
 itaque tutores, curatores, administratores, syndici, imo
 & ipsi procuratores ante L. C. non sunt domini litis. Est
 Definitio. ergo Dominium litis facultas, vi cuius actio ita alicuius
 propria est, ut illam suo nomine movere possit. Magis enim
 de actione, quam de re in litem deducta vocem litis hic
 accipiendam esse apparet ex substrata materia, cum in
 huiusmodi casibus ordinarie de ipsa actione mouenda tan-
 tum disquiratur, non de dominio rei, quod non semper
 actor sibi vindicare potest, & adhuc, donec lis finita fuerit,
 illiquidum est.

§. XII.

vel de pro-
 curatore

Deinde de procuratore quoque prædicatur dominium
 litis, de quo potissimum hic agendi locus est. Sic in l.
 4. §. 3. ff. de alienat. iud. mut. caus. dicitur, quod do-
 minium in procuratores transferatur, & in l. 4. §.
 f. ff. de appell. quod procurator post litem contestatam
 Dominus litis efficiatur, quod ipsum repetitur in l. 22. §.
 23. C. de proc. imo & Iure Canon. idem asseritur cap. 1. vers.
 licet, de procurat. in 6. & litis contestatione res procuratoris
 fieri dicitur in l. 11. §. 3. ff. de except. doli mal. quo sensu au-
 tem id fiat, non satis distincte communiter solet doceri.
 Videtur eodem fere sensu & modo dominium litis in pro-
 cura-

curatore fingi, quo prædicatur de ipso mandante, ut scil. in procuratore denotet *facultatem*, *vicinus actio eius propria ita habetur, ut eam quasi suo nomine iam possit peragere.* conf. Ill. Dn. Stryk. in *Vf. mod. ff. tit. de procur. n. 37.* neque tamen per hoc dominium procuratoris, uti iam dictum, principalis dominus esse desinit, Donellus *Lib. XVIII. cap. 12.* hinc Dd. eidem *materiali* litis dominium, procuratori vero *formale* tribuere solent, Ziegler ad *Lancell. Lib. 3. t. 2. §. 6. inf.* Ill. Dn. Stryk. *l. c.* nec obstat vulgata iuris regula: duos unius rei dominos in solidum esse non posse, nam hanc tantum locum habere in rebus corporalibus, non etiam in incorporalibus *arg. l. 17. ff. de seruit.* qualis hic est litis tractatum, monet Sichard. *ad l. 21. C. de procur.* cui addi potest, quod hic ne quidem sint duo domini eiusdem rei in solidum, nam principalis quidem vere, & proprie litis dominus est, se procurator tantum pro domino *habetur*, quadam fictione, & iuris antiqui harmonia ita postulante. Cur vero necessum fuerit, tale dominium in procuratore concipere, vel potius fingere, ex antiquitatibus Rom: paulo altius euoluendum est.

§. XIII.

Aditum ad inquirendam originem huius dominii ipse *Origo do-*
Imp. nobis parat, in *pr. I. de iis per quos ag. poss.* ubi ait: *olim minii litis,*
in usu fuisse, alterius nomine agere non posse, nisi pro populo, Olim alieno
pro libertate, & pro tutela, præterea singulariter lege Hostilia nomine agi
esse permittum, furti agere eorum nomine, qui apud hostes essent, non pote-
aut. Reip. causa abessent, quic in eorum tutela essent. Re-
gulariter itaque nemo per procuratorem agere poterat,
& quibus id indultum erat, hoc ex singulari factum iuris
ratione; nam ut totus populus ageret, impossibile
erat, nec feruus etiam in iudicio comparere poterat expe-
riun-

B

riun-

riundi causa, quo etiam Liuius *Lib. 3. cap. 45.* respexit, afferens, in his, quæ afferuntur in libertatem, quemuis lege agere posse, quod alias non erat permissum. Eadem quoque necessitas in pupillo fuit, qui sub tutoribus constitutus per eos agere necessum habuit; adeo autem per alium lege agi non poterat, vt ne quidem morbus, ætasue excusaret, quæ de re ita cautum erat in LL. XII. Tab. *si in ius vocat, si morbus ætiasue vitium escit, qui in ius vocabit, iumentum dato, si nolit, arceram ne seruito*, quam legem explicat Cæcilius apud Gellium in *noct. Attic. Lib. 20. cap. 1.* & Rittershuf. *ad pr. I. de iis per quos ag. poss.* cuius sensus huc redit: actorem ægrotanti vel seni reo iumentum dare debere, vt in ius venire possit, atque hoc ideo factum esse dicit, *ne causatio ista ægri corporis perpetuam vacationem daret fidem detrectantibus, iurisque actiones declinantibus*, quod si grauior morbus plane actorem vel reum impediret, quo minus in ius veniret, dies iudicii diffindebatur. h. e. differebatur iuxta legem antiquissimam, *si quid horum fuit vitium iudicii, arbitrone, reone, dies diffusus esto.* Iacob Ræuardus *ad LL. XII. Tab. cap. 5. p. 34.*

§. XIV.

Ratio prohibitionis.

Ratio huius dispositionis erat in eo fundata, quod actiones hæ essent solennes. Herm. Vulteius, *ad pr. I. de iis per quos ag. poss. n. s.* ita enim de origine actionum solennium Pomponius in *l. 2. §. 6. de O. I.* loquitur: *Deinde ex his LL. (XII. Tab.) eodem tempore fere actiones compositæ sunt, quibus inter se homines disceptarent, quas actiones, ne populus, prout vellet, institueret certas solennesque esse voluerunt, & appellatur hæc pars iuris legis actiones, h. e. legitime actiones.* Hæ legis actiones comprehendebant (1) formulas, quibus homines inter se disceptarent, quas magna industria

dustria collegit Barnab. Briffonius. *de Verb. sign. lib. 5.* ex quibus ius Flavianum atque Ælianum natum est. *c. l. 2. §. 7. de O. I.* (2) *Actus voluntariæ iurisdictionis* vt sunt: adoptio, emancipatio, manumissio. *l. §. 1. l. 3. ff. de offic. procons.* & vtut maxime alias disceptent, an actiones legis & actus legitimi differant, nec ne, sufficit tamen, quod in eo conueniant, quod illæ actiones, quibus in iudicio disceptatur, solennes & formulariæ fuerint, vt indicat ICtus. *c. l.* Iam autem ex toto iure constat, quod actus solennes & legitimi procuratorem haud admiserint, adeoque nemo eos alieno nomine explicare potuerit. Schilter. *Exerc. ad ff. XII. th. 11. inf.* sic de adoptione legitur *in l. 28. inf. ff. de adopt.* quod nemo possit per alium illam solennitatem peragere, id quod & de aliis actibus solennibus passim in iure nostro traditur. v. g. de hæreditatis aditione *in l. 90. pr. ff. de A. vel. O.* H. de stipulatione *in l. 38. §. 17. ff. de V. O. §. 18. I. de inut. stipul.* de acceptilatione *in l. 13. §. 10. ff. de acceptil. & c.*

§. XV.

Posito hoc iam facile constat, quo sensu accipiendum fit, quando Imperator *in §. 5. I. per quas pers. cuique acquir.* asserit: *per extraneam personam nihil acquiri posse*, quid enim? annon per mandatarium alicui res acquiri potest? ita quidem est *de iure gentium*, cum quod quis per alium facit, id ipse fecisse putandus; quocum etiam mores Germanorum conueniunt, sed dominium olim duplex erat, naturale, quod *bonitarium* vel *in bonis* appellabatur, & civile seu legitimum, quod *Quiritarium* vel *ex iure Quiritum* vocabant. Faber *ad l. 28. ff. de procur.* Rosinus *antiquit. Roman. lib. IX. cap. 4.* Is cui res simpliciter tradebatur absque mancipatione vel cessione in iure, nanciscebatur dominium naturale vel bonitarium, & hoc quin per alium acquiri

quiri potuerit, non est dubium, l. 13. l. 53. ff. de A. R. D. l. 8. C. de acquir. & retinenda possess. sicuti possessio quoque, quia naturaliter acquiritur d. l. 53. & per hanc, si a vero domino res tradita sit, ipsum dominium, quod hoc casu a possessione separari nequit, propter continentiam causæ a procuratore domino acquiri potest, cit. §. 5. I. per quas pers. cuique acquir. d. l. 8. C. Perez ibid. n. 8. At solenniter dominium acquirebatur mediante *mancipatione* vel *cessione* in iure, & quia hi actus solennes erant, ut docet Vlpianus in *fragm. tit. 19. §. 3. & seqq.* ita etiam procuratorem non admittebant, & hoc sensu verum est assertum Imperatoris in d. §. 5. *per extraneam personam solenniter nihil acquiri posse.*

§. XVI.

Neque in iudicio L. 123. de R. I. Quod vero speciatim ad iudiciarias actiones attinet, disertis verbis quoque de iis asseritur, quod procurator rem non admittant. Ita enim Vlpianus in l. 123. de R. I. eiusque *va-* alt: *nemo alicno nomine lege agere potest.* Non potuit non *ria inter-* hæc regula interpretum animos perturbare, postquam *pretationes.* viderint, satis in iure decantatum fuisse tempore Vlpiani, per procuratorem omnino agere posse, atque inde tam varia huius textus orta est interpretatio. Bachouius ad *pr. I. de iis per quos ag. poss.* existimat, eum restringendum esse ad actus voluntariæ Iurisdictionis, veluti adoptionem, emancipationem &c. in quibus adhuc tum obtinuit, neminem illos actus per alios expedire potuisse, cum in actibus contentiosæ Iurisdictionis iam inualuisset, eosdem per procuratorem explicari posse. Verum ut ut hi actus voluntariæ Iurisdictionis *actiones legis* dicantur l. 4. ff. de *adopt.* tamen verba illa *lege agere* tam generalia sunt, ut hanc restrictionem non admittant, sed & voluntariæ, &

con-

contentiosæ Iurisdictionis actibus competant. Principa-
liter enim lege agere is dicitur, qui ius suum solenniter &
iuxta formulas in. LL. XII. Tab. præscriptas in iudicium
deducit *l. 2. §. 6. de O. I. Schilter Exerc. ad ff. XIV. th. II. quo*
sensu Livijs supra th. XIII. citatus dicebat: pro aff-renda
libertate quemlibet lege agere posse: sic Cicero pro Cæcinnâ:
omnes, qui in eadem causâ & lege agant, & ius suum perse-
quantur, & Gellius Lib. 20. cap. 9. ait: ex iure manu confer-
tum verba esse, quæ, cum lege agitur, dici apud Prætorem
solent. Plura loca huc facientia collegerunt Iacob. Ræ-
vardus ad c. l. 123. de R. I. Barnab. Briffon. Select. antiquitat.
lib. 4. cap. 26. & de Verb. sign. voce: lege agere. conf. Eiusd.
tractat. de formulis, seu solennibus pop. Rom. verbis Cap. V.
pag. 387. seq. Gothofr. ad d. l. 2. §. 6. de O. I. lit. 2.

§. XVII.

Novam interpretationem huic legi attulit Iacob. *Nova in-*
Gothofredus in not. *ad c. l. 123. quæ lex cum desumpta sit ex* *interpretatio*
Ulpiani *lib. 14. ad edictum, ideo putat, commode explicari* *L. cit. l. 1.*
posse ex *l. 6. & 8. ff. de inoffic. testam. utpote qui textus ex*
eodem *lib. 14. desumpti sunt. Quæritur videlicet in d. l. 8.* *frædi.*
pr. an pater inofficiosi querelam filii sui nomine institue-
re possit, inuito eo, quod negat Ictus ex hac ratione, quod
ipfius filii tantum iniuria sit, atque ad hunc casum respex-
isse Ulpianum in c. l. 123, putat Gothofredus, simulque
contendit alieno nomine agere hic non esse simpliciter alte-
rius nomine agere, sed potius sibi agere, ex iure tamen alte-
ri competente, uti in proposita specie pater sibi agere vole-
bat propter iniuriam filio illatam. Præterea addit, vocem
nemini potissimum de patre esse intelligendam, ut sensus
fit; quamlibet in filium pater potestatem habeat, ob iniu-
riam tamen, quæ solum filium tangit, eius nomine lege
age-

agere non posse, vt ita hæc regula sit ratio decisionis allatæ in *l. 8. pr. ff. de inoffic. testam.*

§. XVIII.

*Quæ resu-
tatur,*

Sed vtut alias haud infelici conatu leges difficiles ex aliis textibus ex eodem libro eiusdem ICRi desumptis, illustrari queant, cui fini Iacob. Labitti *indices legum* insigniter inserviunt, tamen ita leges legibus sunt coassandæ, ne exinde contorta plane fiat interpretatio. Certe tam improbabilis & vix verbis conueniens, imo ipsis principiis Logicis aduersa est hæc Gothofredi exegesis, vt mirari liceat, illum, alias in interpretando accuratissimum, officium boni interpretis hoc in casu adeo neglexisse. Sunt enim duæ a se inuicem distinctissimæ propositiones: *nemo alieno nomine lege agere potest*, & *pater inuito filio querelam mouere nequit*: prior est generalis, posterior loquitur de casu speciali, ab hac ad illam non valere consequentiam in vulgus notum est. Sane communi sensui contrarium fuisset, si, quod *patrem tantum* concernit, hoc *neminem* agere posse ICRi dixisset, cum vox *neminis* generalissima sit, & omnes quoscunque concernat; porro verba *alieno nomine* itidem sunt generalia, vt *filium* vnice respicere non possint, sed *omnes* alios, cuiuscunque conditionis sint, comprehendunt. Quin quod *alieno nomine*, & *inuito* aliquo agere, pari ratione sint toto cælo diuersa: quid enim? siquis propositionem hanc proferret: *pater inuito filio nuptias conciliare nequit per l. 21. & 22. ff. de R. N.*, alibi vero diceret: *nemo alieno nomine nuptias contrahere potest*, an hæc duæ propositiones sunt in eundem capiendæ sensum? Certe non viderur. conf. Schilter *Exerc. XIV. ib. u.*

§. XX

§. XIX.

Quid denique necessum est, nodum in scirpo quæ-
rere? verba legis aperta sunt, & loquuntur de iure anti-
quo, rubrica enim totius tituli ostendit, tradi in illo regu-
las iuris antiqui. Regerit quidem Gothofredus, non tradi
ibidem regulas iuris obsoleti & antiquati, quorsum refer-
assertum Imperatoris: *per procuratorem olim experiri non*
licuisse; ast enim vero, vt ex mox dicendis apparebit, hoc
gratis ita dicitur, cum ius illud pro antiquato & obsoleto
haberi non possit, ex quo plures conclusiones adhuc super-
sunt; vt enim istæ eo rectius intelligantur, opus est re-
currere ad antiqui iuris regulas, sine quibus verus & ge-
nuinus sensus erui in his conclusionibus non potest. Sic
quoties adhuc in Institutionibus recurrendum est ad anti-
quas fabulas, vt explicentur ea, quæ exinde deducuntur?
quin quod & multas antiquati & obsoleti iuris regulas a
Ictis passim adductas fuisse infinitis exemplis ostendi pos-
set, adeoque reuera Vlpianus idem docet quod Impera-
tor, in tantum, vt fere verba ipsa conspirent. Nam Im-
perator ait: *alterius nomine agere non posse pr. I. de iis per*
quos ag. poss. & Vlpianus: *nemo alieno nomine lege agere*
potest, & cum hic Ictus *lib. 14. ad edictum de IUDICIIS* quo-
que egerit, satis conueniens hæc regula iuris antiqui ibi-
dem tradita, atque forte etiam exposita fuit. conf. Iacob.
Rævardus *ad l. 123. de R. I.*

*Ratio huius
legis & fun-
damentum in
antiqui iu-
ris subtili-
tatis
querenda
dam.*

§. XX.

Sed quia hoc non minimam incommoditatem habebat, quod Contra eam
alieno nomine neque agere, neque excipere actionem literet, ca-
perunt homines per procuratores litigare, vt ait Imperator
pr. I. de iis per quos agere poss. Ast, quomodo salua iuris an-
tiqui ratione id factum fuerit, haud explicat; neque enim
excogita-
tum a Ictis
remediū in-
directū; ut
per procu-
ratores id

men litiga-
ri iusser.

credibile est, antiquam illam legem sublatam fuisse, sed potius, quemadmodum in aliis iuris articulis maxime incommodis Icti vias indirectas solebant excogitare, quibus salva stricti iuris ratione expeditius agere possent, ita non alienum a veritate videtur, eiusmodi medium etiam hic ab iis inuentum fuisse, quo salvo iure antiquo per procuratorem agerent. Scilicet *dominus litis* ipsemet agere debebat, quid ergo facilius erat, quam procuratorem constituere *dominum litis*, ut non alieno, sed *suo* quasi nomine agere videretur; atque inde, ni fallor, unice natales domini litis, quatenus de *procuratore* predicatur, peti debent. Collimat huc Rævardus *c. l.* inquires: *non ille, cuius nomine agitur, sed procurator ipse dominus litis constituitur, eamque suo nomine exequitur.*

§. XXI.

Primum
cognitores
adhiberi,

Et quidem ab initio *cognitores* ad hoc negotium constituti fuisse videntur. Erant autem *cognitores* iuxta Afconium *in divinat.* & Schilterum *Ex. X. tb. 42.* qui presentis litigatoris causam cognoscunt & tuentur vt suam, h. e. quasi domini litis. Quod ius ex æquo & bono profluxisse docet Cicero *Lib. I. ad Herenn. vt maior LX. annis,* & cui morbus *causa est, cognitorem det,* ex quo consequitur, ab initio tantum *cognitores* admissos fuisse in casu *impedimenti necessarii.* Idem clarius mentem suam exponit in *orat. pro Rosc. comædo circa fin.* vbi ita: *quid interest inter eum, qui per se litigat, & qui cognitor est datus? qui per se litem contestatus est, sibi soli petit, alteri nemo potest* (cum alieno nomine lege agere haud liceat) *nisi qui cognitur est factus* (quia hic litem tuetur vt suam, sibi que non alii petere videtur) *ita- ne vero cognitor si fuisset tuus, quod iudicio vicisset feret tuum?*
*Differentia cum suo nomine petit, quod abstulit, sibi non tibi exegit, Differ-
rebat*

rebat ergo cognitor a procuratore, quod hic absentis nomine ageret, ille praesentis. Clare enim hoc discrimen innuit Cicero pro Caccinna dicens: *Procurator non omnis is est, qui negotia aliena gerit, sed is dicitur legitime omnium rerum eius, qui in illa non sit, absitue Reip. causa, quasi quidam Spene dominus, h. e. alieni iuris vicarius, quem locum refert Gothofred. ad l. 1. §. 5. ff. h. t. lit. t. conf. Franc. Polettus in histor. for. Rom. lib. 2. cap. 2.* Ex quo rursus apparet, quod etiam procuratores stricte dicti, quatenus olim a cognitoribus distincti fuerunt, pro dominis litis habiti sint, in iis maxime causis, quae praesentem dominum requirebant. Postquam vero hoc discrimen cognitores inter & procuratores ab usu fori Rom. recessit, & nomen cognitoris obsoleuit, generali nomine *procuratoris* retento, mansit tamen conclusio ex iure antiquo, quod procurator in litem datus dominium litis suscipere debuerit, ne quis videretur *alieno* magis, quam *suo* nomine agere.

S. XXII.

Sic itaque sub hac fictione coeperunt homines primum per procuratores litigare, quod quidem ab initio non indistincte permixtum fuisse videtur, sed demum iusta de causa, quorsum respexit Imperator in *pr. l. de iis per quos ag.* dicens: *nam & morbus, & aetas & necessaria peregrinatio itaque alia multae iustae causae saepe hominibus impedimento sunt, quo minus rem suam ipsi (quod alias necessarium erat) exequi possint.* Id quod etiam Cicero in th. praeced. allegatus fatetur, ex bono & aequo hoc ius fuisse introductum. Nec improbable est, quod asserit Ræuardus *ad l. 123. de R. l.* solenni quadam ratione olim procuratoriam apud acta fuisse susceptam, ut ita dominium litis eo solennius in procuratorem transferretur, nam & actores

C

res

res olim *decreto Prætoris*, h. e. apud acta constituebantur, quoties tutores negotiis supereffe non poterant. *l. 24. pr. de admin. & peric. tutor.*

§. XXIII.

*Dominium
litis eodem
sensu de
procurato-
re quo de
Principali
prædicatur.*

Vidimus occasione, qua factum, vt dominium litis in procuratorem translatum sit, nunc etiam examinandum, quo sensu illud leges in procuratoribus acceperint. Ex dictis autem iam facile constabit, istud in foro Rom. eodem sensu de procuratore intellectum fuisse, quo de ipso principali, id quod etiam tot effectus notabiles iuris in cap. seq. notandi ostendunt, & præterea ipsa ratio iuris satis demonstrat, cum enim ipse dominus litis per se agere deberet, necessario tale dominium litis in procuratore substituendum erat, quale ad agendum in litigatoribus ipsis requirebatur. Non itaque mirandum, quod translatio huius domini litis inter species *alienationis* in iure relata fuerit, Vlpianus enim in *l. 4. §. 3. ff. de alienat. iud. mutand. caus.* cum ostendere conatur, litem in alium transferre non esse prohibitum ob valetudinem, aut ætatem, aut occupationes necessarias, hoc ipsum probat ab absurdo: *ceterum, inquit, erit interdictum & per procuratores litigare, dominio in eos plerumque ex iusta causa translato.* h. e. vt Anton. Faber. in *rational. ibid.* verba hæc interpretatur: si adeo strictè hoc edictum de alienatione iudicii mutandi causa accipi deberet, vt quælibet alienatio, per quam iudicium mutaretur, interdicta esset, etiam, quæ necessariam, aut saltem iustam & probabilem causam habuisset; fore, vt neque per procuratorem quis possit litigare, cum litis dominium in eos transferre necessum sit. Quid vero est, quod Ictus afferat, *plerumque* transferri dominium in procuratores, & quidem *ex iusta causa*, cum tamen semper domi-

dominium transferri debeat, nec respiciatur ad procuratoris constitutionem, vtrum causa iusta sit, nec ne. Non improbabilis est coniectura Ant. Fabrii *rational. ad d. l.* textum hunc corruptum esse ab imperito interprete, qui forsitan existimauit, hanc legem de procuratore in rem suam esse intelligendam, & ideo addidit, *plerumque* transferri dominium *ex iusta causa*. Nam de procuratore in rem suam hic non esse sermonem, totus contextus ostendit, dum generaliter Ulpianus asserit: cæterum erit interdictum & *per procuratorem* litigare, quæ verba de simplici procuratore intelligenda sunt, cum reuera, quando cessionarius agit, non alter (sc. cedens) litigat per procuratorem, sed tantum fingitur per eum litigare, & hæc translatio litis, quæ fit per cessionem, æque comprehenditur sub edicto, quam quæ fit alia alienatione, non vero ea, quæ fit per procuratoris constitutionem.

§. XXIV.

His omnibus tamen obstare videtur, quod procurator dominus litis factus possit per substitutum litigare, & ita per alium, non per semet ipsum, qui ergo factum, vt cum ipse principalis non possit per alium agere, nisi alium dominum litis constituat, tamen procuratori tanquam litis domino hoc permissum sit, qui tamen non videtur plus iuris habere posse, quam ipse principalis. Verum hæc conclusio ferius nata & eo quidem tempore videtur, quo iam in foro satis receptum erat, per procuratores litigari posse. Nam vbi per longam & inueteratam praxin semel confirmatum erat, vt indistincte, etiam nullo impedimento existente, per procuratores agi in iudicio posset, manserunt quidem plures conclusiones ex domino litis, & ipsi procuratores adhuc domini litis dicti fuerunt,

sed regula antiqua: *quod alieno nomine agere non liceat*, eo ipso sæpe conculcata & restricta fuit, & hoc etiam in eo factum, quod substituti procuratorum postea admissi fuerunt, de quibus cap. seq. plenius differendum erit.

§. XXV.

*Modus ac-
quirendi
domini li-
tis.
Ordinarius
litis conte-
statio*

Admissa semel hac fictione, quod procuratores domini litis essent constituti, constituenda quoque erat ratio, per quam dominium litis in eos transferretur, atque hæc tere duplex in iureprehenditur, alia *ordinaria*, alia *extraordinaria*. Ad ordinariam viam transferendi litis domini refertur *litis contestatio*, quæ inter quasi contractus recensetur, sicuti enim in stipulatione contrahitur, ita & in iudicio contrahi videtur, *l. 3. §. 11. ff. de pecul. ex quo inferitur in l. 4. inf. ff. de appell.* quod procurator, tam actoris quam rei, quia utrinque eadem est ratio, lite contestata dominus litis efficiatur (adeo, ut in causis summariis, ubi solennis litis contestatio non requiritur, quælibet responsio, vel actus contradictorius, quantum ad hunc effectum vim L. C. obtineat, Cardin. Mantic. *dec. Rom. 204.* Lauterb. *Dissert. de procurat. substituto Cap. III. §. 9.*) Ratio ea redditur, quod ita cum aduersario quasi contraxerit, & inde putat Schilter. *Exerc. X. tb. 46.* dominium hoc per litis contestationis quasi contractum transire in procuratorem (vtut hoc neget Carpz. *decis. 246. n. 18.*) *conf. L. 11. pr. de ex-cept. dol. mal. l. 22. 23. C. de procurat.* Nec interest, vere ne litis cont. ab ipso procuratore facta sit, an, quod Dd. vocant, interpretatiue, h. e. quando principalis ipse litem contestatus est, & postea procuratorem constituit, isque primum actum contradictorium in iudicio fecit, vtpote qui videtur habere rationem litis contestationis; cum principalis, quicquid iuris ac domini ipse acquisiuit, per litis con-

contestationem, id per constitutionem procuratoris in eundem, quasi per traditionem censetur transfuisse. Sichard. *ad l. 13. C. de procur.* Vmmius *ad process. disp. III. th. 8. n. 47.* Brunne mann. *ad L. 20. C. de procurat.*

Ast enim uero istud (sc. quod per L. C. procurator dominus litis efficiatur) non indistincte accipi potest, si sito tamen ^{Presuppo-} enim sola litis contestatio dominum litis constitueret, ^{mandato} dicendum etiam foret, dominium litis transire in procuratorem, qui ignorante principali causam susciperet, & ^{Principalis.} absque mandato litem contestaretur, quam quidem opinionem fouet Sichardus *ad l. 21. C. de procur.* Sed merito refutatus a Perezio *ad C. eod. n. 7.* quoniam cum procuratore, qui mandato destituitur, nullum subsistit iudicium. *l. 24. C. de procur.* & exceptio deficientis mandati perpetuam nullitatem inducit. Præterea litis dominium a principali in procuratorem transferendum est, non vero ex quasi contractu cum alio inito. Ideoque res ita habenda est. Ostensum iam supra *th. XXII. inf.* olim solenni quadam ratione procurationem apud acta fuisse susceptam *voluntate principalis*, & ita serius introductum videtur, ut extrajudicialiter litis dominus constitueretur: præterea etiam in *th. XXIII. ex L. 4. §. 3. de alienat. iudic. mut. caus. euitum est, principalem dominium litis in procuratorem transfuisse*, ex quo inferri potest, primariam constituendi litis dominii causam petendam esse *ex facto ipsius principalis*, qui constituendo procuratorem ipsum olim litis dominum facere debebat. At vero sicuti in aliis rebus sola voluntas domini non transfert dominium, sed præterea *traditio* accedere debet; ita quoque in acquirendo hoc dominio litis ipsa *litis occupatio* necessaria videbatur, quæ per litis contestationem tanquam initium litis peragebatur,

cum ante illam nec lis esse videretur, nec iudicium *l. 30. ff. de iudic.* ibique Gothoff. Perez *ad C. tit. de L. C. n. 1.* Rittershuf. *ad Nov. P. IX. Cap. 16. §. 1.* Neque tamen litem contestari & quasi contrahere potuisset procurator, nisi ad occupandum hoc modo dominium litis ius habuisset, vt ita mandatum principalis sit instar causæ vel tituli, litis contestatio vero instar modi acquirendi huius domini, haud secus ac etiam in aliarum rerum dominio acquirendo *titulus & modus* requiritur, *l. 31. ff. de A. R. D. l. 20. C. de pact.* Videtur huc respexisse Paulus in *l. 32. de procurat.* quando ait: *pluribus procuratoribus simul in solidum datis, occupantis melior est conditio, ut posterior non sit in eo, quod prior petit, procurator.* In hac specie singuli procuratores constituti erant ad litem, sed hætenus nondum domini facti, antequam occupatio litis accederet, quæ intelligitur fieri per litis contestationem. Gothofred. *ad d. L. 32.* Anton. Faber *in rational. ad c. 1.* Brunnemann *ad d. l. n. 1.* quod & iuri Canon. conuenit. *cap. 6. de procur. in 6.* Sic itaque non tam dominium litis inde eruendum est, quod cum aduersario quasi contraxerit, sed quod per L. C. ipsam litem occupet, suscipiat, & in se transferat procurator, voluntate eius, qui primario est litis dominus.

§. XXVI.

Extraordinarius satisfactio Extraordinaria ratio acquirendi domini litis constitit in *satisfactio*, a defensore absentis constituta, *litæque suscepta.* Defensor est, qui sine mandato absentem defendit in iudicio, qui cum mandatum ad acquirendum dominium non haberet, constituendum fuit aliud medium, per quod illud suscipere posset, scil. *satisfactio de rato, vel iudicatio soluendo.* §. 2. *I. de satisf. l. 40. §. 3. de procurator.* Erat igitur satisfactio loco mandati expressi, sed tamen adhuc occu-

cupatio litis deficiebat, & ita nondum dominium litis perfecte in eum translatum erat, licet Labeo hoc textu dicat, quod domini loco habendus sit: videlicet conferendi cum hac lege sunt alii textus, fuit enim hac de re ingens inter veteres Ictos controuersia, an litem occupare, seu iudicium suscipere defensor, qui satisdedit, cogi possit? In *l. 43. in f. b.* cum temperamento hoc admittit Labeo: in *l. 45. eod.* vero Sabinus existimat, hoc casu Prætorem non posse cogere defensorem ad iudicium accipiendum, adeo vt ne quidem ex satisfactione conueniri possit, *si iustas causas habeat, cur iudicium accipere nolit.* Quod si itaque præter satisfactionem iudicium suscepisset defensor, iam dominus litis plene esset factus, & ita forsitan facilius cogi potuisset ad litem continuandam.

§. XXVIII.

Reliquum est, vt examinemus, an quibuscunque procuratoribus hoc dominium competat, & quidem, quod ad ipsa rei tractatione dominos negotii fieri existimat Welfenbec. *ad ff. tit. de procurat.* & cum eo Hahn. *ibid.* Rationem inde deducunt, quod suscepta negotii tractatione res non amplius sit integra. Verum ex eo fictum aliquod dominium concludi nec debet, nec potest; non debet, quoniam fictiones ideo introductæ, vt ratio & dispositio iuris conseruetur, adeoque cum lex nemini alieno nomine agere, siue iudicialia negotia tractare permetteret, ad sustinendam hanc iuris dispositionem omnino opus erat, in procuratore aliquod dominium fingere. Sed quia negotia extrajudicialia, exceptis quibusdam casibus, per alium quemlibet expediri non prohibentur, adeoque nulla hic necessitas occurrit, conseruandi legem prohibitiuam, quæ

*cum iudicii
suscceptione*

*An procuratoribus
extrajudicialibus tale
dominium competi-
tas?*

Negatur.

nuspi-

nuspian extat, hinc etiam fictione, tanquam iure singulari, hic non est opus; neque *potest* etiam hic aliquod dominium fingi, quia fundamentum & causa, ex qua in iudicialibus hoc dominium deriuatur, in extraiudicialibus cessat. Non itaque ex eo, quod res desit esse integra, dominium aliquod negotii, sed hoc tantum deduci potest quod tunc nec mandanti pro lubitu mandatum reuocare, nec mandatario eidem renunciare facile permittatur, §. 9. & 11. *l. mandat.* conf. Schilter. *Exerc. ad ff. X. 16. 51.* Allegant equidem dissentientes pro stabilienda sua sententia *l. 38. §. 2. ff. de V. O. l. 1. ff. de stipul. serv. l. 5. §. ult. ff. de constit. pecun.* sed prima quidem lex plane nihil continet, quod illorum sententiam approbet, duæ posteriores, de seruo loquuntur, qui quidem domino obligationem & actionem acquirat, sed non vi alicuius domini, sed potius propter fictionem vnitatis personæ serui cum domino, cui omnia sibi quocunque modo. honeste obuientia acquirat, *pr. & §. 1. l. de stipulat. seru. §. 3. l. per quas pers. cuique dequiri.*

§. XXIX.

*An Syndicis?
affirmatur*

Porro an de syndicis dominium litis prædicari possit, diuersæ sunt Dd. opiniones? Affirmant communiter, ex ratione, quod a procuratoribus ad syndicos valeat consequentia, nisi disparitatis ratio manifesto appareat. *l. 6. §. 3. quod cuiusque vnivers. nom.* Hilliger *ad Don. Lib. XVIII. cap. 12.* Illustr. Dn. Stryk in *Vf. mod. ff. d. tit. §. 12. & 14.* unde & tam in Iure Civ. *l. 30. C. de decurion.* quam iure canon. *cap. 7. & 9. X. de procur. procuratorum* nomine veniunt, & quod hoc ipso facultas alium substituendi iis comperat, Perez *ad C. tit. de proc. n. 2. 5.* Obstat quidem viderur *l. 74. ff. de procurat.* quæ prohibet actorem ciuitatis negotium publicum per procuratorem agere, cum itaque ea, quæ olim

olim per actorem expediebantur, postmodum per syndi-
cos, quibus omnes vniuersitatis res commissæ, tractari
cœperint, l. 6. §. 1. *quod cuiusque vniu. nom.* videri poterat,
hanc substituendi potestatem non competere syndico. Sed
recte notauit Anton. Faber *ad d. l. 74.* illam intelligendam
esse de casu litis nondum contestatæ, vbi actori non ma-
gis ac simplici procuratori, cuius partibus atque etiam iu-
ribus fungitur actor vniuersitatis, l. 6. §. 3. *ff. quod cuiusque
vniu. nom.* substituendi facultas non competit, cum ipso-
rum industria electa sit, quam ob causam etiam, non faci-
le, cum posset, Syndicum hoc iure suo vti debere, monet
Ill. D. Stryk. *in vs. mod. ff. d. l. n. 14.*

§. XXIX.

Eadem quoque de tutoribus & curatoribus dicen-
tur, *in l. 8. & 11. C. de procurat.* scil. quod ad exemplum pro-
curatorum & ipsi post L. C. domini litis facti, alium pro-
curatorem dare possint, cum ante L. C. non nisi actorem
potuerint constituere, *vid. sup. tb. XXII. in f.* quia eadem
hic subest ratio, cum tutores & curatores omnia pupillo-
rum & minorum negotia, tam extraiudicialia, quam iudi-
cialia fideliter tractanda, in ipsa tutelæ constitutione in se
suscipiant, adeoque, quantum ad illa, mandatariorum,
quantum ad hæc, procuratorum vice fungantur. Fiunt
vero domini litis absque præcedente mandato, quod alias
supra exegimus, sed tamen ipsa in eos tutelæ translatio
est loco mandati ad hanc causam, & subsequens litis oc-
cupatio per L. C. dominos litis eos facit.

§. XXX.

De nuncio tamen & interprete hoc dominium præ-
dicari nequit, tum, quia hi ad actum tanti momenti, qualis
est L. C., raro adhibeantur, tum quoniam, si vel maxime

*An tutori-
bus & cu-
ratoribus?
affirm.*

*An inter-
preibus &
nunciis?
negatur*

D

ad-

adhiberentur, non *suo* tamen nomine, quod in domino litis præsupponebatur, negotium gerunt, sed tantum corporis sui ministerium præstant principali, adeoque *nuncus* est factim interpretis voluntatis illius, qui eum misit, Ill. Stryk *in not. ad Lauterb. p. m. 566.* consequenter non ipse contrahit, sed sententiam modo alterius alteri refert, neque etiam ipse obligatur: & vix concipi potest, quomodo L. C. per nuncium fieri possit, cum nomine alterius comparens in iudicio ibidemque actum magni momenti expediens, mandato se legitimare debeat, atque inde non nuncius, sed procurator est. Lauterb. *diff. de nuncio. th. 35.* Idem iuris est in *interprete*, qui tantum voluntatem vnus alteri exponit, l. 1. §. f. ff. de V. O. Ill. D. Stryk *de act. for. inuest. Sect. I. membr. 8. §. 10. 11. 12.* & ita præsentiam domini supponit, cuius mentem in litis contestatione tantum iudici declarat, & aperit, adeoque ipse dominus præsens agit, litemque contestatur. vid. Lauterbach *in d. diff. de nuncio th. 4.* nec unquam fere contingere potest casus, vt quis litem contestetur mediante interprete, cum plerumque in scriptis proponi illa soleat, vbi stylus curiæ consuetus obseruandus est.

CAP. II.

De

Variis effectibus domini litis.

§. I.

*Dominium
litis, subor-
dinati do-
minio cau-
sa*

Cum per dominium litis, quod habet procurator, dominium litis ipsius principalis in effectu illibatum saluumque maneat, illudque huic tanquam potiori subordinatum sit, & ab eo dependeat, hinc duplex dominium hic statuendum esse secundum principia ante iacta videtur.

a) prin-

a) *principale*, seu fundamentale & proprium dictum, quod dominus habet, b) *subordinatum* & fictum, quod in procuratorem translatum est. Cum itaque, vbi lis per procuratorem agitur, hæc duplex dominii ratio concurrat, Schilter *ad ff. Ex. X. th. 46* multiplices quoque inde promanant effectus, quorum quidam *mandantis*, quidam *procuraris* concernunt potestatem, qui proinde etiam ab inuicem probe secernendi sunt.

§. II.

Primum igitur videndum de effectibus dominii litis, quod Principalis adhuc habet, licet procuratorem constituerit. Hic enim, quia in effectu *causæ & rei in litem ductæ* dominus manet, adeoque, vti dictum, ab eo dependet fictum procuratoris litis dominium, potest (I.) Procuratori suo adesse eique assistere. *l. 69. ff. de procur. si scil. eiusdem industriam ac fidem suspectam habeat, ne ita obseruato iure stricto ipsi fiat iniuria, cum etiam extraneis, qui commodum vel incommodum ex controversia sperent, non prohibitum sit liti adesse. l. 29. pr. ff. de inoffic. testam.* Hæc assistentia apud Romanos eo magis recepta erat, quoniam non facile procurator semel datus reuocari poterat; *assistere* autem non erat reuocare procuratorem, cum ita lis adhuc per procuratorem perageretur. Nec obstat, quod dicitur *in l. 5. §. vlt. ff. commod.* non posse duobus in solidum unius rei competere dominium, nam ad hanc obiectionem iam supra th. XII. Cap. præced. responsum, cui hoc tantum addo, quod & in ipsa *lege cit.* hæc duo dominia, *causæ scil. & litis* distinguantur. Nam Ictus dominum *causæ suæ* adesse non prohibet, non vero ait: dominum *litem simul* peragere posse, quæ probe separanda, monente A. Fabro *ad d. l. 69.*

Effectura-
tione Prin-
cipalisI. potest pro-
curatori
suo assistere.

§. III.

II. domini-
um causa
penes ipsum
manet

Ex hac obseruatione nouus fluit effectus, quod (II.) do-
minium *causa* vel *rei in litem deducta* in procuratorem
non transeat, sed ad principalem omne emolumentum
actionis redundet, quippe cuius nomine reuera & in effe-
ctu; seposita subtilitate & fictione iuris Rom., agitur Do-
nellus *Lib. XVIII. cap. 12.* Equidem per L. C. res procura-
toris fieri dicitur *in l. ii. pr. ff. de except. dol. mal.* E. eius do-
minium non viderur penes principalem remanere. Ve-
rum enimuero hoc de *subtili & stricto iure* accipiendum
est, vti patet ex verbis seqq. *cit. l.* quod procurator litem
suo *quodammodo* nomine exequatur, ex quo apparet, non
absolute locutum esse ICrum, sed de antiqui iuris fictione:
constat enim ex toto iure, illud, quod *quodammodo* tale esse
dicitur, non denotare ipsam rei substantiam, sed tantum
cum re ipsa analogiam. *l. 6. ff. de donat. l. 22. C. de agric. &*
ensit. Nov. 48. pr. l. 63. ff. pro soc. l. 1. pr. ff. quod iussu l. 21. §. 1.
de N. G. quin & præterea vocabulum rei generalissimum
est l. 5. & 23. ff. de V. S. neque adeo de re in litem deducta
præcise intelligi debet; nam in effectu & proprie loquen-
do res & causa nunquam, nec post L. C. procuratoris fit,
sed intuitu huius semper est & manet aliena. Franzk. *ad ff.*
tit. de procur. n. s.

§. IV.

III. Inuito
procurato-
re transgigi

Inde est (III.) quod principalis infcio & inuito procu-
ratore cum aduersario potest transigere, cum & alias
hic persona & intentio mandantis potissimum in consi-
derationem veniat, & quicquid procurator agit in iudicio,
id in effectu nomine non proprio, sed principalis fiat; adeo-
que procurator domino transigere volenti obicem nullo
modo ponere potest, vtpote, cui liberum est mandatum
pla-

plane reuocare, & procuratorem alium ex iusta causa constituere *l. 17. ff. b. t.* At vero obiiciet quis, hoc non fieri posse nisi causa cognita: *d. l.* sed respondetur, hac causâ cognitione nequidem opus est, modo omnes, quorum interest, consentiant, *l. 65. in f. ff. de procurat. l. 58. ff. de pact.* nimirum litigantes ipsi, quin imo consensus procuratoris tantum requiritur durante adhuc lite, non finita, quod contigit per transactionem, tunc enim etiam ipsius potestas expirauit. *Carpz. decis. 246. per 101. Brunnemann ad l. 17. b. n. 3.* neque etiam obstat, per *L. C.* quasi contractum esse celebratum inter procuratorem & aduersarium, eumque adeo inuita altera parte dissolui non posse, imo procuratorem post *L. C.* plane litis dominium effectum esse: nam neutrum horum transactionem principalis potest interuertere, non quasi contractus litis contestationis, quippe qui in effectu magis ipsum principalem respicit, quam procuratorem, nec altera parte inuita, sed potius in transactionem consentiente a lite receditur, non etiam fictum *litis dominium*, quia per hoc verum, quod Principalis habet, dominium causâ non interueritur, sed potius *causa* respectu procuratoris semper manet in effectu aliena. *conf. pluribus Carpz. l. c. vbi præiudicio hanc sententiam confirmat.*

§. V.

(IV.) Acquirit Principalis vi dominii litis per procuratorem actionem vtilem & ipse etiam per eum obligatur. Duplex autem in lite actio occurrit, altera *ex stipulatione*, si procurator iudicatum solui a defensore rei stipulatus est, altera iudicati, ex quasi contractu, si ipse reus, aut defensor, vel procurator eius condemnatus est, *l. 27. 28. ff. b. t.* *Franzk. ad ff. tit. de procur. n. 15. seqq.* simili ratione exceptio

*IV. Acquirat
actio-
nem vtilem
per procura-
torem
tam actioe.*

ptiorei iudicata nascitur, si procurator absolutus est. *l. 50. h. t. l. 11. §. 7. de except. rei iudic.* quæ reo proficit. Et quidem hæ actiones procuratori directo, sed sine effectu (nisi certo casu, de quo infra) principali autem vtiliter acquiruntur, competuntque *l. 27. §. f. l. 28. ff. h. t.* Donellus *lib. XVIII. cap. 18.* D. Hertius *de obligat. mandantis & mandatarii contemplatu tertii lib. 3. §. 18.* & quidem sine cessione, tum quia Prætoriarum stipulationum ea est natura, ut per illas domino acquiratur, *l. 5. ff. de Prætor. stipul.* tum quia reuera hic principalis, non procuratoris res agitur & vtilitas spectatur. *l. pen. ff. si quis caution.* Si itaque directa actio procuratoris penitus tollenda est, ut dicitur in *l. 27. inf. de procurat.* & vtilis domino tantum concedenda, multo magis, si dominus & procurator concurrant, atque simul agant, directa excludenda, & tantum vtilis admittenda erit. *l. 28. ff. eod.* Nec obstat actionem directam, tanquam pleniorum *l. 70. pr. ad SCt. Trebellian.* præferri debere vtili tanquam minori. *l. 13. ff. de duobus reis.* Nam recte asserit A. Faber *ad d. l. 28. ff. b.* fallere hoc, si diuersæ sint personæ, quarum vni directæ, alteri vtilis competat actio, sic enim semper vtilem directæ præferri, rationemque addit magis subtilem, quam concludentem, quia, inquit, directam inutilem esse & inefficacem, nihil prohibet, vtilem vero inutilem esse implicat contradictionem, vel ut simplicius dicam, quia actio vtilis ex summa æquitate inducitur, cuius potior, quam stricti iuris ratio est. *l. 90. ff. de R. I. l. 8. C. de iudic. conf. Dissert. sub Præsid. Dn. Griesen habita: de actione directæ, vtili & contraria C. I. lib. 15. pag. 22. in pr.* Aliud est, si vni personæ actio tam directa, quam vtilis competat, sic enim nihil interest, vtra instituat. *l. 47. ff. de neg. gest.* E contrario obligatio quoque ex facto procuratoris nascitur principali

quam pas
sive

pal, si procurator mandato domini, vel ipse dominus pro eo cautionem de iudicato soluendo præstiterit, vel si condemnatus fuerit procurator, tunc quidem actio directa secundum regulas stricti iuris contra procuratorem datur, quæ tamen in efficax est propter obstantem exceptionem. *l. 4. ff. de re iudic.* Dn. Hertius in *Dissert. de obl. mandant. t. b. 18.* & ita quoque executio in bonis procuratoris fieri, aut illis arrestum imponi nequit, quemadmodum quoque idem obtinet in tutore condemnato nomine pupilli. *l. 6. ff. quand ex fact. tutor.* sed potius contra dominum utilis actio tum ex stipulatu, tum iudicati datur, *d. l. 4. pr. de re iudic.* quam ob rem Iustinianus a reo cautionem exigit, quod tempore sententiæ ferendæ ipse iudicio adesse velit. *§. 1. de satisd.* Ill. Dn. Stryk. *ff. mod. ff. b. t. n. 39.* Eadem & de syndico dici debent, cum in vniuersitatem iudicati actio detur. *l. 4. §. 2. ff. de re iudic.* Diuersa ratio est, si quis procurator in rem suam datus sit, vel alienæ rei defensor vltro sine mandato domini ipse satisdederit, hi enim ipsi dictis obligationibus & actionibus tenentur. *c. l. 4. Donellus Lib. XVIII. cap. 18.* ille quidem, quia ipsi omne emolumentum ex causa comperit, adeoque reuera domini loco est, *bic* vero, quia ipsius factum domino non potest præiudicare, nemo enim per alium obligatur, nisi præcedat mandatam, vel sequatur rati habitio Brunne-
mann *ad l. 28. ff. de procurator.*

§. VI.

Quia in effectu Principalis nomine omnia aguntur, *V. mutat* permittit quoque ei Prætor, (V.) causâ id exigente, mutare *procurato-* procuratorem, litemque vel in se vel in alium procurato-
rem transferre. *l. 17. ff. de procur. ne per occasionem sum-*

mi

mi iuris iniuria fieret vero domino, retento procuratore parum idoneo. Donell. *Lib. XVIII. cap. 17.* Equidem ante L. C. libera potestas est vel mutandi procuratoris, vel ipsi domino iudicium accipiendi *l. 16. eod.* sed non æque post L. C. nisi indultu Prætoris *c. l. 17.* unde, quia Prætores in iure stricto semper temperamentum excogitarunt, facile adducor, ut credam, demum beneficio Prætoris factum fuisse, ut domino hæc mutatio litis vi *dominii causæ* permissa fuerit, de quo infra plenius. Fieri autem debet translatio vel sine omni causæ cognitione, si consentiat aduersarius & procurator, *l. 24. ff. b. t.* vel hoc iniurito, si iusta causa eiusque cognitio præcedat, quales referuntur in *l. 17. seqq. ff. b.* modo dominus ei prius refundat expensas, quas in litem fecit, alias enim habet ius retentionis *l. 25. inf. l. 26. ff. b. t.*

§. VII,

VI. rationes a procuratore exigiti.

Competit ulterius VI. domino ius exigendi rationes a procuratore, idque actione mandati, *l. 46. §. 4. b. t.* adeo ut procurator hic dolum & omnem culpam præstare teneatur *l. 11. §. 13. C. mand.* & si cum aduersario colluserit, mandati actione ad interesse conueniri possit, *l. 8. §. 1. ff. mand.* Non solum autem vi huius actionis procurator ea tenetur mandanti restituere, quæ vigore mandati consecutus est, sed & quæ extra illud, & illius occasione ipsi obtulerunt, puta si per errorem aut iniuriam iudicis indubitum consecutus sit, *d. l. 46. §. 4. b. t.* Bachov. *ad ff. b. t. C. 7. n. 1.* ea vero, quæ dolo accepit procurator, domino non restituere debet, quia huius nomine non videtur accepisse: nunquam enim mandato facultas delinquendi continetur, quia nec rei illicitæ vllum mandatum esse potest. *§. 7. I. de mandat.* Hinc potius talia a seisco vindicari posse existimat
Brun-

Brunnemann. ad *d. l. 46. propter l. 9. ff. de iure fisci*. iuxta quam fisco in genere conceditur facultas vindicandi, quæ scelere acquisita sunt.

§. VIII.

Denique (VII.) exinde fluit effectus negatiuus, quod sc. procurator actus maximi præiudicii & unde totius causæ euentus dependet propria auctoritate neque ante neque post L. C. peragere possit, nisi speciale mandatum vel generale ad omnia negotia extensum habeat a principali. Huc pertinent e.g. *transactio*, quæ prohibetur regulariter procuratoribus *l. 7. C. de transact. l. 13. ff. de pact. Syndicis*, nisi administratio bonorum ciuitatis iis concessa, *l. 12. C. de transact. tutoribus & curatoribus*, nisi transactio tendat in vtilitatē pupilli vel minoris. *l. 46. in f. de admin. tut. & cur. l. 56 §. 4. de furt.* eatenus enim domini loco habentur. *l. 7. §. 3. pro cmt. l. 27. de admin. tut. & iur. accedente ad meliorem securitatem in immobilibus alienandis decreto magistratus. l. 22. C. de admin. tut. & curat. Struu. s. l. C. Ex. VI. l. b. 55.* Item *compromissum*, quippe in quo idem iuris est, quod in transactione arg. *l. 35. ff. de recept. c. 9. X. eodem.* Lauterb. *Comp. iur. b. r. præterea iuramenti delatio aut delati relative præstatio*, quam procurator speciali mandato instruetus, & tutor, vi concessæ ipsi per delatā tutelam bon. administrationis *l. 17. §. 2. & 35. pr. ff. de iur. & Syndicus. l. 34 §. 1. eod. arg. c. 4. de proc. in 6. licite peragit.* Neutiquam vero syndicus illud præstat, cuius loco seniores ciuitatis iurant, qui optimā facti noticiam habere præsumuntur. Carpz. *Part. 1. Const. 13. def. 1.* Conf. Martini ad *Process. Sax. Tit. VII. §. 5. n. 13. seqq.* Idem dicendum de iuramento calumniæ. *l. 2. §. 5. in f. C. de iuram. propt. calumny. cap. f. de iur. calumn. in 6.*

Procurator
ad actus
magni præ-
iudicii spe-
ciali man-
dato opus
habet.

§. IX.

Effectus
ratione
procurato-
ris.
(I) omnes
actus iudi-
ciales in
ipsum diri-
guntur.

Hæc de effectibus domini litis intuitu *principalis*. Succedit dominium huic subordinatum, nimirum *procuratoris*, quod etiam non paucos, eosque in fines habet effectus, quos inter (I) est, quod durante litis tractatione procuratoris maior habeatur ratio, quam ipsius domini siue mandantis, hinc omnes citationes in procuratorem dirigendæ, omnes actus iudiciales cum ipso expediendi, & in eum sententia ferenda sit. *l. un. C. de satisdat.* Franzk. *ad ff. tit. de proc. n. 17. seqq.* Hahn, *ad Wesf. b. t.* vnde sententia nulla est, quæ non in procuratorem, sed in ipsum principalem lata est, cuius persona in iudicio non fuit, *l. 1. C. de sentent. & interloc.* Io. Petrus Syrdus *consil. 99, n. 34. seqq.* Bernhard. Græuæus *lib. 1. concl. III. n. 1. seqq.* Menoch. *consil. 415. n. 20. seqq.* (exceptis causis matrimonialibus & criminalibus. Brunnem. *ad l. 1. C. de sent.*) transitum enim fecit lis ad personam procuratoris *l. 20. C. de procur.* Exinde noua fluxit conclusio in *l. 42. §. 6. ff. eod.* quod in iudicio familiarisc. plures hæredes eundem procuratorem dare non possint, quoniam res expediri non posset circa adiudicationes & condemnationes, dum unus idemque procurator condemnandus esset, & absoluendus. Inde nunc porro est, quod etiam si principalis ipse suo procuratori in iudicio assistat, altera pars nihilominus petere possit, ut, ne in plures distrahatur aduersarios, adeoque nimis grauetur, citationes & decreta non principali insinuentur, sed soli procuratori. Brunnem. *ad l. 69. b. t.*

(II) Post
C. principa-
lis citatus
impune
amaret, nec
valeret, quod

§. X.

Ex quo consequitur (II), quod omnes actus post litem a procuratore contestatam cum principali in iudicio gesti sint nullius momenti, nisi procurator, vel aduersarius non contradicant, quodque principalis in iudicio compa-
re-

rere non teneatur, (exceptionem vid. infr. th. XVIII) & si vel maxime citatus emanferit, nullius tamen contumaciæ argui queat, non enim dici potest dolose emanfisse, qui veni-^{cum eo in} re ne quidem debuit. Hinc in tali casu cautelam suppeditat Cœpolla. *Cautel. 165.* vt aduersarius, si principalis post L. C. in iudicio personaliter interuenerit, leuiter contradicat, quo ipso fit, vt omnia, quæ sequuntur, irrita & inualida sint, & inde aduersarius, si forte contra ipsum pronunciaretur, nullitatis querelam possit opponere, eo quod acta in iudicio non gesta sint cum eo, qui litis dominus fuit & consequenter processus de integro fit inchoandus. *Sichard. ad l. 22. C. b. t.* Hæc cautela quidem rationi iuris conformis est, sed sub prætextu iuris aliter fallit, decipitque, & merito honesto viro tales cautelæ sunt fugiendæ, cuius farinae sunt pleræque Cœpollæ cautelæ.

§. XI.

Ex his, quæ supra dicta, oritur (III.) effectus, quod, si (III.) In procurator actionem famosam suscipiat, ipse quidem debeat condemnari, vt tamen hanc condemnationem effectus infamiæ in procuratore non sequatur, *l. 6. §. 2. ff. de his qui not. inf.* quia alieno nomine condemnatus est, sola enim condemnatio non irrogat infamiam, sed causa condemnationis, *arg. l. i. c. i. ff. de iur. i. 22. ff. eod. scil. delictum*, procurator autem hic nihil deliquit. *Faber ad d. l. 6. §. 2.* Neque etiam principalis hoc casu infamia iuris notatur, quia non immediate, sed mediate per procuratorem condemnatus est, placuit enim prudentibus hoc casu mitiorem partem eligere iuxta *l. 155. ff. de R. l. l. pen. ff. de poen.* licet infamiam facti non penitus effugiat cum, si non immediate, tamen per indirectum condemnatus sit. *Schilter. Exerc. X. tb. 34.* Et hæc etiam causa videtur cur Imp. in *l. vlt. C. de iniur.* illustribus personis in causis iniuriarum per procuratores litigare

permiserit, ne, si condemnentur, iuris infamia afficiantur.

§. XII.

(IV) *Dominus pro eo potest cautionem de iudicato soluendo inscribere.*

IV. Effectus dominii litis in procuratore est, quod dominus pro procuratore suo cautionem de iudicato soluendo possit interponere *l. 8. §. 3. l. 15. ff. de procur.* Cautiones iudiciales datis fideiussoribus fieri solent *l. 1. ff. qui factis d. cog.* fideiussor autem est, qui pro alieno debito fidem suam mediante stipulatione interponit. *l. 1. §. 8. ff. de O. & A. pr. l. de fideiuss.* E. cum dominus iudicatum solui stipulatus sit pro suo procuratore, *d. l. 15.* adeoque pro eo fideiussert, indicio est, hanc obligationem, sc. de iudicato soluendo veluti proprius procuratoris haberi: cum pro procuratore suo fideiubeat, quod debitum intuitu fideiubentis domini quodammodo alienum videtur. Quia tamen in effectu in suam utilitatem fideiubet, hinc est, quod mulier, si pro procuratore ita cauerit, non iuuetur *SCto Velleiano. l. 3. l. 13. pr. l. 25. ff. ad SC. Vellej.*

§. XIII.

(V) *per L. C. praecipat litem praereliquis conprocuratoribus.*

Si plures procuratores in solidum dati sunt, & vnus eorum litem contestatus est, hoc ipso qui (V.) effectus est, eam praecipat, & reliquos excludit, fitque solus dominus litis per praereliquis conprocuratoribus *l. 32. ff. de procurat. cap. si duo de procurat. in 6. cap. 14. X. eod.* cum disertis verbis in *c. l. 32.* dicatur: *ut posterior non sit in eo, quod prior petit, procurator.* Quod si hic, qui litem occupauit, postea in ea persequenda impediatur, sed alium sibi substituat, hic substitutus reliquos conprocuratores itidem excludit, *d. cap. si duo* si tamen nemine substituto cesset in causa persequenda, non potest deinceps eam reassumere, nisi & reliqui conprocuratores, qui illam ipsius loco antea susceperant, sint impediti. *d. cap.* hi enim alium sibi substituere non possunt, cum litem non sint contestati, id quod ius Canon. hic super-

peraddidit, de quo cap. seq. agendum est. Quam litis occupationem etiam obtinere putant Iure Ciu. etiam si plures procuratores non *in solidum* sed *simpliciter* dati sint, quoniam cum hoc iure plures regulariter non admittantur coniunctim procuratores, singuli eorum *in solidum* dati censeri debent, licet hæc verba in mandato non expressa sint. l. 60. §. 2. ff. mand. l. 55. pr. de administr. tutor. Schilter. Exerc. X, t. b, 52.

§. XIV.

(VI.) Inter Effectus dominii litis quoad procuratorem numerari debet, quod huius negligentia & culpa domino noceat, imo & contumacia, quæ ipsum processum respicit, Bachov. ad Treutl. disp. IX. t. b, 12. adeo ut de sumibus litis, quibus procuratores temere causam dederunt, non ipsi, sed principalis conueniatur, l. 78. §. 2. de leg. 2. Aliud est, si contumacia non processum, sed Prætoris auctoritatem respiciat, hæc enim, tanquam delictum ipsi, non principali nocere debet, propter l. 20. C. de poen. l. 1. §. 2. ff. si quis ius dicenti. Ne autem priori casu dominus damnum incurrat per negligentiam, dolum, vel culpam sui procuratoris, potest actione mandati contra ipsum experiri, ut eo nomine seruetur indemnitas vid. *supr.* t. b. VII. h. Sed quid si procurator non sit soluendo hoc casu si culpa ipsius quid admissum, per restitutionem in integrum si dolo, ipso iure tutum esse principalem existimat Hartm. Pistor. Lib. 1. qu. 36. n. 7. Gail. L. 1. O. 45. n. 6. quod tamen reprobatur Giphani. ad l. 10. h. t. n. 4. cuius sententia etiam, quantum ad iuris rationem videtur retinenda, quia hic non adest causa in LL. approbata, ob quam maiores in integrum restitui possint, & iniquum est, alienam culpam nocere ei, qui b. f. cum procuratore egit vel contraxit & imputet

(VI.) Eius negligentia nocet domino.

fibi dominus, quod tali negotia sua commiserit, *l. 10. C. de proc. ibique Gothofr. l. 23. inf. ff. de min.* Accedit dominium litis, quod talem restitutionem admittere non videtur. *l. 1. §. f. quando appell. sit. Conter. Hilliger ad Donell. Lib. XVIII. cap. 18.* Franzk *ad ff. b. t. n. 17.* Struu. *S. I. C. Exerc. VII. tb. 35.* Bernhard Grauen, *lib. 1. concl. 45. n. 13.*

§. XV.

(VII.) fibi
acquiri
actionem
directam
actiue &
passiue.

Quia porro procurator, stricto iure omnia solus in iudicio agit, inque eum sententia ferri debet. ideo (VII.) fibi acquirit actionem directam tum ex stipulatu tum rei iudicatæ, idque tam actiue, quam passiue, ita tamen vt neutro casu illa efficax sit *l. 28. ff. b. t.* sed procurator contentus exceptione doli se tueri possit, quia iniquum esset idem bis (a procuratore scil. & principali) petere; agens vero eadem exceptione repelli queat, nam contra æquitatem agit, dum solutionem ab eo, quem liberare non potest, vult extorquere, *l. 16. de pact.* quæ res doli exceptionem solet inducere *l. 1. de dol. mal. excep.* nisi sit in rem suam datus, aut vltro absque mandato ipse satisdederit, conf. *supr. eb. v. b.* Vnico tamen casu vtiliter actio iudicari directa procuratori competit, si scil. de expensis litis & salario sibi satisfieri petat, & principalis soluendo non sit. *l. 30. b. t.* ibique. Brunnemann. *l. 46. §. 6. b.* quia totum negotium mandati, vnde procuratoris obligatio descendit, est bonæ fidei, quæ suadet, neminem cum alterius damno fieri locupletio-rem. *l. 206. ff. de R. I.* quare etiam clausula indemnitatis mandatis inferi solet, ne videatur procurator, tanquam litis dominus sumtus quasi in rem suam facere debere. Schacher. *Colleg. Pract. tit. mandat. p. m. 158.* Prodest vero hoc ius procuratori contra alios principalis creditores, quibus ita præfertur, cum ei de iudicato satisfiat, quod vel ideo fieri

fieri videtur, quia habet actionem iudicati directam, quæ tamen intuitu principalis inefficax est.

§. XVI.

Præterea (VIII) vi huius dominii litis procurator [VIII.) Po. potest alium substituere, quæ facultas eidem ipso iure seu *est alium* ex lege adeoque absque speciali concessione competit. *l. substituere. §. 11. 23. C. de Procurat.* Berlich. *P. II. dec. 274. n. 13.* Equidem talem substitutionem a procuratore non proprio sed procuratorio nomine fieri aiunt. Carpz. *lib. III. Resp. 24. n. 39.* Berlich. *P. I. concl. 27. n. 13.* Sed tamen conceptus dominii litis hic fundamenti loco ponendus est, procurator enim, qua talis, substituere nequit, sed qua est dominus litis, & ita quodammodo *suo iure, & nomine proprio* Sic quoque defensor rei statim ac cautionem iudicatum solui præstitit, substituere potest, quia statim fit dominus litis. Lauterbach in *Dissert. de procurat. substit. §. 12.* Hanc potestatem etiam tum syndico tum tutoribus & curatoribus competere supra monitum est, & licet obiiciat Giphani. *ad l. 74. ff. b. nomine civitatis* neminem posse experiri, nisi qui civitatis decreto constitutus est, & ita substitutum excludendum esse, qui a Syndico datus est; recte tamen respondet A. Faber *ad d. l. omnino* admitti substitutum, utpote qui non civitatis, sed syndici substituente nomine litem persequatur. Hilliger *ad Don. Lib. XVIII. cap. 12.* An vero talis substitutus per primum actum, quem in iudicio gerit, litis dominium & ipse consequatur, adeoque vi huius alium sibi iterum substituere possit? de eo non immerito dubitatur. Nam primum actum a procuratore substituto gestum vim L. C. non habere recte monet Bachou. *ad Treutl. disp. IX. tb. 3.* quia rationi non convenit, ut actus aliquis essentia plane diuersus ad inducendum magni momenti effectum pro L. C. ha-

habeatur. Præterea cum in effectu tantum de principali emolumento atque præiudicio quaratur, hic vero de dexteritate quidem substituentis, sed non de industria & fide substituti certus esse possit. Carpz. III. dec. 297. n. 5. seqq. & Proceff. Tit. V. Art. 5. n. 11. hinc ut etiam substituto alium substituendi potestas competere possit, necesse est, vt illa a principali in procuratorio eidem expresse data sit.

§. XVII.

(IX.) potest
substituens
reuocare.

Eadem ratione (IX) potest substitutum rursus reuocare, idque si res integra, absque nulla causa, si non, vt pote si iudicium iam in ipsum translatum sit, præcedente causæ cognitione, quia nec domino aliter ius transferendi litem a procuratore in se vel in alium competit, iam autem procurator non potest plus iuris habere, quam is, a quo, quicquid habet, accepit. arg. l. 54. de R. I. Lauterb. de substit. procur. C. VI. §. 5. Similiter euanescit potestas substituti re integra, si procurator, qui proprio iure, vi litis dominii substituit, moriatur, quia resolutio iure constituentis ius constituti etiam resoluti necesse est arg. l. 105. ff. de condit. & demonstr. l. 16. quib. mod. usufr. amitt. Lauterb. c. 1. §. 3. aliud, si ex speciali domini permisso substituit, ita enim substitutio, quia magis a principalis persona dependet, moruo procuratore non euanescit.

§. XVIII.

(X) non potest
mutari
nisi causa
cognita.

Quia stricto iure procurator litis dominus est, ideo (X) non licet eundem facile & sine iusta causa mutare, interest enim tum aduersarii, ne eo invito iudicium varietur per mutationem personarum. Mynsing. dec. IX. Resp. 89. n. 6. & Lib. V. obs. 44. n. 5. Hilliger ad Don. Lib. XVIII. cap. 17. Faber ad l. 17. ff. de proc. tum etiam ipsius procuratoris, qui per L. C. litis dominium occupauit, ne iure quaesito defraude-

detur. Hinc supra iam *ib. VI. b.* dictum, satis probabile esse, quod ab initio procurator talis plane reuocari non potuerit, cum potestas reuocandi procuratorem demum ex iure Prætorio dependeat, quod contra ius strictum introductum est, adeoque illud in contrarium supponit. Ne itaque ex hac iuris stricti subtilitate detrimentum capiat principalis, ad quem in effectu omne commodum & incommodum actionis pertinet, & cui etiam factum procuratoris, negligenter forte causam tractantis, nocet, ideo permittit ei Prætor, si sufficiens causa, (puta, quod procurator cum aduersario colluserit, aut alio modo suspectus sit,) eiusque cognitio præcesserit, eum mutare, litemque in se transferre *l. 17. §. seqq. ff. de procurat.* Præsupposita tali causa iusta, procurator *vi dominii litis* non poterat contradicere, nam eo ipso suspectus fiebat, quod operam suam ingerebat inuito, præsertim cum ipsius non adeo interesset, an dominus litem in se transferret, necne. *l. 25. ff. eod.* Hactenus tamen audiendus est, si pudorem suum purgare velit, & se ab omni collusionis suspitione excusare. *d. l.* Hæ omnes Ictis ratiocinationes fluunt ex supposito principio de *dominio litis*, vi cuius procurator contradicere posse videbatur. Reuocato ita procuratore, ab hoc *translatio litis* facta esse dicitur, cuius dominus erat *l. 27. eod.* & quæ antea in ipsum fuerat translata. Vbi obiter notandum, tres referri a Ictis *litis transferendi modos*. 1) Si actio cedatur. *d. l. 27. §. 1. ff. b.* 2) si procurator reuocetur vel ex causa legitima, vel nulla, ipso tamen & aduersario consentiente. 3) Si in persona eius, in quem de nouo facta translatio, omnia repetantur & renouentur, quæ sunt ante gesta, quod postremum vtile ad hoc est, vt, quando prior processus defectu quodam laboret, iste quasi vno momento hoc modo possit reparari. Bartol. *ad l. 23. C. de procur* Sichard. *ad l. 21. C. eod. n. 8.*

§. XIX.

(XI) non
nisi expresse
constitui
potest.

Cum totalis, eiusque directio procuratori mandetur, ideoque (XI) non nisi solenniter & expresse constitui potest. l. 8. §. 1. b. quia in iudicialibus, tanquam actibus magni momenti, expressio consensu opus est, hinc tacens ibi non habetur pro consentiente. Brunnemann *add. l. 8.* Ex hoc concludit Ictus in *c. l.* inuitum procuratorem eum quoque habendum esse, *qui consensisse non probatur*, h. e. qui expresse non consensit, vt non sufficiat taciturnitas ad eum obligandum.

§. XX.

(XII) nec in
alia causa,
quam qua
ad Principalem
speciatur.

Ex eodem fundamento, quia litis dominus debet fieri procurator (XII) non potest constitui, nisi in causa, quæ ad principalem pertinet, cuiusque liberam habet administrationem, nam cuius quis ipse dominium non habet, quomodo alterum eius rei dominum constituere poterit? l. 54. de R. I. Exemplum est in actionibus popularibus, in quibus ex parte actoris procurator dari nequit, l. 42. pr. ff. de procur. quia qui agit, non suum priuatum, sed populi ius tuetur, adeoque ipse procuratorio nomine agit, & consequenter substituere alium nequit, nisi per L. C. actio in ipsis bonis esse cœperit arg. l. 12. pr. de V. S. aut nisi non tam publicum, quam priuatum & proprium commodum defendat, l. 45. §. 1. ff. b. t. haftenus enim sapit naturam priuatæ actionis Bachou. *ad Wes. b. t. n. 5.* Brunnemann. *ad l. 42. b. t.* E contrario, qui conuenitur populari actione, procuratorem dare potest, l. 5. de popul. act. quia hic propriam rem tuetur. Faber, *ad l. 42. b.*

§. XXI.

(XIII) non
datur regula
riter in

Inde (XIII) in criminalibus regulariter non datur procurator ex parte accusatoris l. pen. §. 1. ff. de publ. ind. propter

propter necessitatem inscriptionis. l. 7. pr. ff. de accusat. quæ *causæ cri-*
 in omni criminali persecutione obtinet. l. 12. C. de his qui ac- *minantibus.*
cus. non poss. & quia non priuatum, sed publicum interesse
 actor persequitur; aliud vero obtinet, si criminis persecu-
 tio ad actoris interesse priuatum instituitur. ex. gr. in om-
 nibus delictis, tam priuatis, quam publicis, si ciuilitè aga-
 tur vel ad pœnam pecuniariam l. f. ff. de del. priuat. Gailius
 L. 1. de pace publ. cap. 10. n. 13. seqq. Ill. Dn. Stryk. in U. M. ff.
 tit. de procur. §. 4. Circa personam rei communiter distin-
 guunt, vt, si præsens sit, procurator pro eo non admittatur,
 nisi agatur ad pœnam pecuniariam, & quæ in talem con-
 uerti possit, vel aliam relegatione minorem. l. 1. ff. an per
 alium caus. appell. Si absens sit, tunc si crimen non sit capita-
 le, vel ita capitale, vt tamen absens condemnari non possit,
 non admittatur procurator, cum litis executio frustranea
 euaderet, quippe quæ in procuratorem fieri non posset l. 5.
 de pœn. si vero possit condemnari, admittatur l. 33. §. 2. ff. de
 procur. l. 3. C. de accusat. scil. ad plenam innocentia rei de-
 fensionem, nam ad causas absentia & alias dilatorias ex-
 ceptiones allegandas in quouis crimine quilibet admitti-
 tur, non quidem vt procurator aut defensor, sed vt extra-
 neus iudici innocentia argumenta suggerens. Ill. Dn. Stryk
 in U. M. ff. b. t. §. 4. & seqq.

§. XXII.

(XIV.) Inter effectus litis dominii refert Sichardus *(XIV) Ex-*
 ad l. 21. C. de procur. quod exceptio deficientis mandati post *ceptio defi-*
 L. C. opponi nequeat, quoniam, vt addit ibidem, contra *cientis*
 dictionem inuolueret, si quis diceret: *tu es litis dominus* (scil. *mandati*
 per L. C.) et: *tu non es litis dominus* (quia mandato es desti- *post L. C.*
 tutus.) Verum hæc contra rationem iuris asseri quilibet fa- *opponi ne-*
 cile videt, cum certum sit, exceptionem legitimationis in *quit.*
 quacunque iudicii parte, imo in ipsa executione opponi *quod tamen*
 F 2 *negatur.*

posse, & si falsus procurator inueniatur, nullum plane iudicium, nullam controuersiam esse *l. 24. C. de procurat. Perez. ad C. eod. n. 7. Carpz. L. 1. Const. 1. def. 26.* & dominium litis non ex sola litis contestatione, sed præsupposita simul principalis voluntate, quæ colligitur ex mandato, deriuandum esse, supra iam demonstratum sit.

§. XXIII.

(XV) tene-
tur princi-
palem in re-
conuentione defende-
re.

Rectius huc pertinet (XV.) quod procurator actoris principalem etiam in reconuentione defendere teneatur. *l. 33. §. 3. seqq. l. 35. ff. de procur.* cum enim litis dominus sit, merito quoque connexa litis necessaria suscipere debet. Hoc autem tunc maxime obtinere videtur, vbi reconuentionio simultaneo processu cum conuentione tractatur, & ita quasi pro vna lite habetur, neque enim per adhibitionem procuratoris rei conditio deterior fieri debet. Brunnemann. *ad l. 33. de procur.* Quod si vero procurator defensionem suscipere nollet, vel actio ipsi denegaretur, vt adeo officio suo plane renunciare necesse haberet, *l. 5. C. b. t.* vel si satis dederit, teneretur ex stipulatu ad id, quod interest, vel ad pœnam, si quæ in stipulatione comprehensa esset. Brunnemann *ad l. 45. b. Struu. Enolut. controuers. b. t. t. b. 35. 2. 3.*

§. XXIII.

(XVI) Actoris procurator litem in hæredes transmittit. quod sublatum

Similiter (XVI) in procuratore actoris hic olim fuit effectus, vt litem ad suos hæredes potuerit transmittere; quo facit Lex Iuliani in Cod. Theodos. *de procurat.* verb. *cum & procuratorem posse cum instituere, & ad hæredes suos inchoata transmittere veteres Iuris voluerunt conditores.* Sed hanc transmissionem iam Theodosius & Valentinianus Imp. sustulerunt in *l. f. Cod. Theodos. d. t.* notante Schiltero *Exerc. X. t. b. 46.*

§. XXV.

(XVII) Cau-
sam in se-

Notabilis porro est (XVII) effectus, quod procurator non

non tantum appellare, sed & appellationem prosequi tenetur. *l. 18. ff. de appellat. l. 2. C. de procur.* Martini *ad Proc. Sax. Tit. III. §. 1. n. 180.* quod itidem ex dominio litis ortum trahit. Equidem Wurmser *Lib. 1. tit. 5. obs. 9.* restringit hoc ad casum, si ad omnes lites & causas datus sit: qui autem ad vnam litem datus est, illum quidem appellationem interponere, sed non prosequi debere contendit. Verum rectius contrarium tuetur Lauterbach. *in colleg. Pract. ad tit. de procurat. §. 65. per l. 17. C. de procurat.* cuius verba ad nudam appellationis interpositionem restringi non possunt, quod etiam euincit *l. 2. ff. an per al. causa appell. l. 31. §. 2. ff. de N. G.* teneretur enim necessario appellare, & tanquam dominus litis causam ad finem perducere, quæ non est finita, si prouocatum est. *l. 1. inf. ff. ad Sctum Turpill. Conf. Gail. 1. Obs. 46. n. 3. Ill. Dn. Strykin U. M. b. t. §. 43.* Nec vllibi dicitur, quod tantum interponere, & non prosequi debeat, sed potius *indefinite*, quod *prouocare* debeat, quæ verba merito cum effectu intelligenda sunt. Idem etiam de curatore minoris asseritur in *l. 10. C. de appellat.*

§. XXVI.

Denique (XVIII) inter huius dominii litis effectus numerari debet, quod, si postquam litem contestatus est procurator, moriatur principalis, procurator causam nihilo minus continuare possit, qui effectus disertis verbis ex dominio litis deducitur in *l. 23. C. de proc. Schilter ad ff. Ex. X. tb. 46.* Ill. Dn. Strykin *in Us. mod. ff. de procur. §. 40.* Aliud hac in parte disposuit Ius Canon. de Prælato, alioque Rectore ecclesiæ, quippe quo etiam post L. C. mortuo expirat mandatum, & dominium litis, indeque & reassumptione opus est, & nouo mandato. *cl. m. vlt. de procur.* Ratio huius dispositionis forsan esse potest, quod Prælatus constituens procuratorem, non habeat us perpetuum, & in hæredes transmissibile, sed tantum

ad vitam suam, adeoque plus iuris in procuratorem transferre non potuerit, sed sicuti eius morte expirat, ita quoque dominium litis in procuratore, quod ab eo dependet, statim expirare debet, arg. *l. 31. ff. de pignor.* Vnde idem dicendum quoque arbitrator de aliis, qui ius temporale tantum habuerunt, & quorum morte illud quoque definit. De Syndico hæc quæstio inutilis videri poterat, cum casus existere non possit, vt vniuersitas naturaliter moriatur. *l. 7. §. f. quod cuiusque uniu. nom.* si tamen ciuilitur moriatur vniuersitas, h. e. si propter delictum iure ciuitatis priuetur, necesse est etiam expirare Syndicatum, Ill. Dn. Stryk *in annot. ad Lauterb. ad tit. quod cuiusque uniu. nom. inf.* Neque enim videtur processus cœptus a Syndico continuari posse, quando collegium eam qualitatem, cuius intuitu eundem instituerat, per priuationem iurium ciuitatis exuerit, quia eo ipso simul omnia iura, adeoque & illud, quod in cœptam litem habuerat, videtur amississe.

CAP. III.

Disquisitio de vsu practico domini litis.

§. I.

*Dominium
suis hodie
attendi
quidam ne-
gant.*

Quoniam Iuris prudentia nostra est disciplina practica, adeoque, quæ in illa docentur, non nudæ tantum theoriæ gratiæ, sed vt ea ad negotia ciuilia quoque applicare sciamus, addiscenda sunt, ideo & in hac materia maxime videndum, an, & quem vsum in praxi habeat doctrina de *dominio litis*. Verum eadem hic, quam supra *c. 1. de origine huius domini* notauimus, occurrit Dd. non tantum varietas, sed & contrarietas. Quidam enim, vt Bachou. *ad W. c. 1. b. de procurat. n. 8.* aliique existimant, hoc dominium litis in praxi

praxi hodierna non attendi, sed procuratores non dominorum, sed nudorum saltem ministrorum seu vicariorum vice fungi, cum quo fere quoad verba consentit Schwendendörf, *ad Fibig. Part. 1. cap. 2. membr. 2. §. 6. n. 23.* Idem probare contendit Grönewegen *ad l. 22. §. 23. C. de procur. adductis* in suam sententiam Argentor., Mornacio & Autumno, quorum ille de Britannicis, hi de Gallicis moribus idem asserunt. Contrarium tamen placet Lauterbachio *Concl. for. Exerc. II. tb. 10. Gail. L. 1. Obs. 74. n. 10. Berlich. P. 1. concl. 27. n. 13. Carpz. P. 1. c. 1. def. 22. n. 2. & aliis, quos vide apud Ill. Dn. Stryk. in Us. Mod. ff. tit. de procur. §. 38. & Martini ad Process. Saxon. tit. XVI. n. 159. seqq.* qui suæ sententiam rationem dant, tum quod ius Civile & Canon. hac in parte non reperitur mutatum, & irastandum sit illius dispositioni *arg. l. 27. C. de testam.* tum etiam quod in variis LL. tam Imperii quam Prouincialibus huius dominii litis expressa fiat mentio, atque ad illud non semel protocerur. v. g. in R. I. *de ann. 1507. rubr. wie sich procuratores &c. §. in dem die procuratores. ibi: nach befestigung des Kriegs als Herren desselben. Rec. Deput. de anno 1600. §. 99. verb. in dem fall contra procuratorem als dominum litis zu verfahren.* Conf. Martini *d. l. Tit. VII. §. 7. n. 84. §. seqq.* vbi de iure Prouinciali Pomeran. Württemberg. &c. idem testatur. Verum cum multa sæpe dicantur ad rem illustrandam, quæ in effectu sese aliter habent, ideo vt in tanto Dd. dissensu eo certius quid constituere possimus, examinandi erunt singuli effectus, supra recensiti, & subinde inquirendum, quemnam hodie usum, & ex quo fundamento habeant, vt, his cognitis, eo facilius de ipsius dominii litis hodierna obseruantia constare possit.

§. II.

Non autem sermo hic est de VII. illis effectibus dominii Effectus
minii quo ad

quidam a firmant.

principalem a huc in viridi sunt obseruantia.

minilitis, quos *principalis* supra attribuimus, cum de illis non controuertatur aut dubitetur, an hodie obtineant, quin imo plerique contendant, pinguiori hodie iure principalem, ac quidem olim, gaudere debere, cum ipsius hodie & *lis* & *causa* & *actio* maneat propria, & de solo ipsius præiudicio agatur, vti ex infra dicendis patebit, quo etiam, quæ de acquisitione *actionis utilis*, & *facultate mutandi procuratorem* hic exponi possent, tanquam commodius ibidem tractanda, remitto.

§. III.

Sed effectus ratione procuratoris hodie parum obseruantur.

I) hodie vix plurimum in principalem sententia, citatio & c. dirigitur,

Principaliter de *procuratore*, & in quantum eius *donationum litis* hodie attendarur, hic agendum est. Quod itaque ad (1) effectum de *concienda in procuratorem sententia* attinet, illius vsus valde exiguus hodie superest, cum & Iure Canon. ista legalis subtilitas non attendatur, sed, licet causa per procuratorem tractata fuerit, tamen principalis condemnari solet, *cap. 9. X. de probat.* quod etiam tum *Camera*, tum communis fere iudiciorum praxis, nulla exinde oriente nullitate, obseruat. Schilter *Exerc. X. tb. 35. Gail. L. 1. Obs. III. n. 2. Bernh. Græven. lib. 1. concl. 3. confid. 1. Brunnem. ad l. 1. C. de sent.* Equidem *R. I. de Ao. 1654. §. 99.* in contrarium allegari solet, ast hoc tantum casu sententiã in procuratores ferri iubet, si principali defuncto hæredum nomina ad *Camera* nondum sint relata verb. *da fern die Erben annoch nicht nahmbafft gemacht worden*/ quia hoc casu sententia alias in certam personam ferri non posset. Excipiuntur etiam *causæ iniuriarum*, in quibus ad euitandam infamiam sententiæ in *Camera* aduersus procuratorem feruntur, teste *Gailio l. c.* quæ tamen cautela admodum infirma videtur *Brunnemann d. l.*, cum consultius esset famam expresse reseruare, id quod etiam semper fieri solet in *dicafterio Rarisbonensi*, vbi recantatio reo iniun-

jungitur. vid. Regensp. Stadt-Gerichts-Ordnung rubr. von Schmach-Handlung/ verb. doch sollen die Wiederruffungen cum honoris reservatione geschehen. Quæ reservatio etiam, cum Germani in irroganda infamia Romanis benigniores sint, regulariter subintelligi solet, vti opinatur Schilter l. c. Simili modo etiam citationes in principalem dirigi solent, quem in finem generales citationes in summis tribunalibus introducat. Illustr. Dn. Stryk. *Introd. ad Prax. Cap. IV. §. 4.* Dn. Ludovici *Einführung zum Civil-Proceß. Cap. X. n. 5.*, quod & de pupillis & minoribus, licet sine tutore & curatore comparere nequeant, & de vniuersitate citanda verum est. Martini *ad Tit. 4. §. 1. n. 64. §. 285.*

§. IV.

In (II) effectu duplex occurrit quæstio 1) an actus cum 2) *in iudicio compa-*
 principali geri in iudicio sine nullitate possint post litem *rens princi-*
 à procuratore contestatam? quod omnino asserendum, *palis post*
 cum & quotidie ita fieri videamus, & transactionem *LC. nulli-*
 (etiam indicialiter) a principali valide fieri post L. C. *ter non a-*
 supra demonstratum sit; hinc & in patriâ omnia scripta, *gir.*
 quæ in iudicio à procuratoribus proponuntur, ab ipsis
 partibus si præsentibus sint, & scribere sciant, subscribi
 debent. 2) An inuitus citari possit, & comparere teneatur
 is, qui procuratorem constituit? quod ordinarie negandum
 est, cum principali, licet citato, nihilominus per
 procuratorem comparere liberum sit, quæ facultas etiam
 quandoque in citatione exprimitur, prout in patria
 communiter observari solet, *vi Ordinationis Dicasterii*
Ratisbon. rubr. wie denen Abwesenden verkünde werden
solle. verb. die Geladene erscheinen/ oder jemand
an seine statt mit vollmächtigen Gewalt schicken soll. Ex-
 ceptio tamen est, si præcisè ipsius principalis præsentia
 requi-

G

requi-

quiratur, ut in causis *matrimonialibus, criminalibus* gravioribus, *cambialibus, mercatoris &c.* ubi etiam vox *personalis* citationi inferi solet, tunc enim non *per*, bene tamen *cum* procuratore comparere potest. Martini *Tit. 4. §. 1. n. 206. seqq.* cuius rei ratio tamen non inde petenda est, quod procurator sit litis dominus factus, sed potius ex *naturâ mandati*, cum procuratorem ideo constituerit, ut suo (principalis) nomine causam perageret, & iudiciales actus loco sui expediret, quâ constitutione tamen sibi ipsi facultatem non ademit in iudicium veniendi, si necessitas id exigat, vel ipsi commodum sit, cum procurator tantum quasi in subsidium datus censeatur.

§. V.

3) In causis
iniuriarum
procurator
condemna-
tur in Ca-
mera, sed
non in uni-
versum.

Tertium effectum de condemnando procuratore in causis iniuriarum, adhuc quidem observari tradit Wesenbec. *ad tit. de his qui not inf.* sed monet Gail. *L. 1. obs. III. n. 23.* hoc in arbitrio iudicis positum esse, & pro qualitate atque atrocitate iniuriæ æstimandum, & ita in Camera servari. Cæterum hac restrictione, plane non videtur opus, supposita famæ reservatione supra *th. 3.* ex Schiltero adductâ, sed indistincte in principales ferri potest sententia, quod & in plerisque iudiciis fieri solet; utpote qui, etiâ si procurator esset condemnatus, facti infamiam tamen, & aliquam maculam apud graves & honestos viros non evitant. Schilter. *Exerc. ad ff. X. eb. 34.*

VI.

4) Princi-
palis pro suo
procurato-
re non ca-
vet.

Nec magis etiam IV. effectus, *Quod dominus pro suo procuratore satis dare possit*, hodie attenditur, cum cautionum alia plane sit ratio, ac quidem olim fuerat. Nam reus hodie, cessante priuata in ius vocatione, cuius intuitu olim interponebatur cautio iudicio sisti, cauere non tenetur, nisi de fuga suspectus sit, aut pacto se ad cautionem præstandam adstrinxerit, vel bona sua dilapidare incipiat. Ill. Dn. Stryk. *V. M. ff. III. qui satisd. cog. §. 23.* quin utraque pars, modo im-

mobili

mobilia sub eo iudice, coram quo litigatur, possideat à cautione immunitus est. Multo minus hoc casu procurator tum actoris tum rei cavet, modo sufficiens mandatum habeat & legitime constitutus sit, alias, si mandatum sit insufficiens, sine cautione de rato non admittitur, Dn. Hopp. ad §. 3. l. de setis. Sin vero litigantes bona immobilia non possideant, exigitur cautio à procuratore eadem, quæ a principali. Ill. Dn. Stryk. *Introd. ad Prax. Cap. XI. n. 6.* ut ita quidem hodie quandoque casus existat, ubi procurator cavet loco principalis, non vero ubi principalis pro suo procuratore, sed ubi cavere debet, pro se cavet.

§. VII.

Exigua etiam nec uniuersalis obseruantia hodie est (V) esse-5) Hodie Etus, quoad procurator per L.C. pr. a reliquis litem occupet. Ut enim taceam, non semper in Camera plurium procuratorum constitutionem plane non ad- per L.C. oc-
mitti Ord. Cam. P. I. tit. 19. n. 1. quod etiam in Regensp. Stadt-Ge: cupatur lis
richts Ordn. rubr. von der Procurations Amt; cautum est: ne regula à procura-
riter plures uno procuratores ad litem admittantur, verb. es soll hiez tore exclu-
sühro mehr nicht denn ein procurator einer Parthey in einerley Sache sis reliquia.
procuriren/reden und rathen ic. Ita Jure Can. quædam mutatio in hoc
iuris articulo facta videtur, Nam in c. si duo 6. de procur. in 6. clare dis-
positum; si plures procuratores sint constituti non adjecta expresse
clausula in solidum, unum absque altero non admitti, quod si clau-
sula hæc expressa sit, tunc illius melior conditio esse dicitur, qui
per L. C. negotium primus occupavit. Post occupationem autem hujusmo-
di, addit Pontifex, alter se intrmittere nequit ulterius, cum ille litis do-
minus sit effectus. In qua dispositione retinuit rationem Juris Rom.
si clausula adjecta in solidum, quamvis etiam absque conceptu do-
minii litis eadem decisio locum habeat, secundum regulam iuris
vulgatam: In pari causa melior est ratio occupantis, ut sic ne quidem hoc
casu in praxi recurrendum sit ad dominium litis. Quod si vero sub
Clausula: samt und sonders constituti, licet hæc etiam obligationem
in solidum contineat, tamen simultaneam primario admissionem
infert, nec, nisi de legitimo impedimento constet, alterum excludit.
Schilter. Ex. X. tb. 52. §. 55. Ill. Dn. Stryk. *Uf. mod. ff. tit. de procur. §.*
26. 27. Eadem etiam in Syndicis obtinere videntur, ut & in tutori-
bus atque curatoribus, quos omnes moribus magis conjunctim ad-
mitti, vt præoccupationi locus inter eos esse non debeat, existimat
Schilter. l. c.

G 2

§. VIII.

§. VIII.

c) *Hodie procuratoris cominatio domino non nocet.*

Pergo ad examen VI. effectus, ubi animaduerto, hodie contumaciam procuratoris, quantum ad processum, domino in effectu non nocere, nam aut *dolo* aliquid neglectum, quo casu ipso iure tutus est dominus, quod iam Civili iure obtinuisse supra dictum est; aut *culpa*, & tunc hodie restitutio in integrum domino non deneganda est, quod plerique concedunt, si procurator soluendo non sit. Carpz. *Proc. Tit. V. art. 7. n. ult. §. XVII. a. 3. n. 18.* Ratio est, quia non propria seu aliena culpa neglecta sunt fatalia, quæ ut alteri tantum detrimentum, sc. iacturam bonæ litis afferant, iniquum videntur, Faber *ad iur. 8. def. 3.* imprimis cum mandanti nihil imputari possit, postquam hodie non raro procuratores autoritate publica constitui solent. Carpz. *Ill. resp. l. n. 4.* Imo fidendum, quod res est, ordinariæ restitutioni locum dandum est existimarem, nam ut ait obiiciant, dominum contra procuratorem agere & ab eo interesse consequi posse, hoc tamen plerumque vanum & inane est, partim quia ut plurimum frustranea in effectu actio est contra procuratorem, dum non dicam difficillimum, sed sere impossibile sit interesse suum propter dubium & incertum litis eventum docere: partim etiam quia hoc modo lis ex lite oritur, quod per talem restitutionem in integrum præcauetur, nec adversarius etiam inde læditur, utpote cui expensæ refunduntur, quin potius hic notorie lucrum consequeretur cum alterius iniuria, si non argumentorum ponderibus sed solo exigui temporis lapsu victoriam consequi vellet, quod non ferendum est Struu. *S. I. C. Ex. VII. th. 35.* & hunc in modum iudicatum esse refert Mauritius *de resit. in iur. c. 407. conf. Vincopii Dissert. de resit. adversus procur. per tot.* ubi hanc sententiam latius defendit; quin quod in Camera procuratores expensas ipsorum culpabilitas de suo præstare, nec a clientibus easdem repetere possunt. *Ord. Cam. P. I. tit. 21. n. 2. 3. & P. III. tit. 50. n. 7.* vid. Martini *ad Proc. Sax. Tit. VII. §. 1. n. 51.* ubi hoc etiam in aliis iudiciis observari tradit.

§. IX.

7) *Hodie soli principali in acquire-*

Cessat etiam in hodierna praxi (VII), isque antiquo iure primarius dominii litis effectus, scilicet quod *procuratori directæ, principali tantum iuris ex iudicato assitio acquiratur.* Cum enim antiquis formulis

lis, quibus apud Rom. hæ actiones distinguebantur, non utantur amplius, merito hodie etiam inter has & illas in effectu nihil inter-^{itur actio} est, sed indistincte domino per procuratorem etiam *sine cessione* actio ^{iudicati.} acquiritur, procuratori vero nulla competit, quippe cui iam veteri iure directa actio in vniuersum cum effectu denegabatur, & solum *verbis non re ipsa* adiudicabatur. Schilter *Ex. X. ib. 50.*

X.

Quoad VIII. effectum sunt quidem, qui facultatem substitu-^{8) hodie} endi procuratori hodiernum tanquam effectum dominii litis attri-^{substituit} bunt, ut Gailius *Lib. I. Obs. 74. n. 11.* & Blumius *Process. Camer. tit. 67.*^{procurator;}
^{si id ei in}
^{mandato}
^{concessum.}
n. 12. allegati ab Illustr. Dn. Stryk. in *Us. Mod. ff. h. t. §. 30.* Verum hoc in iudiciis Saxon. & passim aliis, non obseruatur, ubi procurator nec ante nec post L. C. substituere potest, nisi in mandato hæ ei potestas a Domino expresse concessa fuerit, Carpz. *tit. V. art. 5. n. 44. §. 6. & Lib. III. tit. I. resp. 6. n. 23.* Martini *Tit. VII. §. 7. n. 98.* hinc substitutus ad sui legitimationem non tantum substitutionem à procuratore factam, sed & *mandatum* principalis vel *tutorium, curatorium* aut *Syndicatus Instrumentum*, in quibus hæc clausula *de substituendo* contineatur, exhibere debet. Carpz. *Proc. d. l. n. 33.* Insuper in Camera præter hanc potestatem substituendi, opus est etiam præscitu princip. *Ord. Cam. P. I. tit. 20. n. 1.* quin & is statim in mandato sub-
jungere debet substitutum, qui in casum mortui procuratoris li-
tem suscipiat continuandam, quod clare provisum in *R. J. de ann. 1654. §. 100.* verb. *sollen instunßrig die Partheyen schuldig seyn/ gleich zu Eingang des Rechtsstandes den procuratoren einen substitu-
tum, (jedoch) ohne Bestallung/ und allein dahin/ bis sich der Fall begiebet beyzuordnen/ &c.* quo ipso hic effectus dominii litis hætenus in totum per legem publ. abrogatus est. conf. Martini *Tit. VII. §. 7. n. 73. 74.* Illustr. Dn. Stryk. *U. M. h. §. 30.* Nec obsit. *R. J. de ann. 1507. rubr. wie sich Procuratores &c. §. in dem die Procuratores &c.* ubi ius substituendi adhuc ex L. C. deducitur. Verum nouioribus legibus & quidem tum *Recessu Imp. de ann. 1654.* tum variis locorum ordinationibus, tum ipsa praxi ei similiter derogatum, yti ipsi iuri Romano:

§. XI.

9) *reuo-* Ex quo formari potest iudicium de effectu nono, scilicet ho-
catio substi- die *revocationem substitui* itidem non nisi *ex voluntate principalis*
tuti hodie *feri posse*. h. e. si principalis in mandato ei etiam hanc facultatem
mandato concesserit, quod etiam iure Canon. iam prouisum in *c. 3. de Procur.*
dependet, in *6.* quia, quicquid iuris in constitutione, idem etiam in reuocatio-
 ne esse debet. Similiter mortuo procuratore non expirat potestas
 substituti, utpote quæ magis a principali dependet, quam a pro-
 curatore substituente, Carpz. *Proc. Tit. V. art. 6. n. 41.*

§. XII.

10) *hodie* Circa decimum effectum sc. *revocationem procuratoris*, libera hodie
libere reuo- domini potestas est; licet enim ei tam ante, quam post L. C. reuocare
caripoteff mandatum Gronewegen *ad L. 22. C. de procur. Martini tit. VII. § 7. n. 98.*
procurator. *§ 115.* nec opus, ut huius reuocationis causa proponatur, desuperq;
 cognoscatur, neque enim hoc Ius Canonicum in *c. 4. § 13. X. de Proc.*
 requirit, sed tantum vult, ut facta reuocatio & iudici & aduersario
 insinuetur, ut de hoc utriusque constet. Nec etiam ius contradicen-
 di habet aduersarius, cum ipsius nihil interfit, quocum procuratore
 litiget, cessante quippe hodie ex LC. olim deducta quasi contra-
 ctus subtilitate, modo persona principalis non varietur. Neque
 porro ipse procurator ius quasitum ad processum habet, sed si prin-
 cipalis ei ratione expensarum & salarii satisfecerit, reuocationem
 mandati expressam non magis impedire potest, quam tacitam, qua
 fit per transactionem super lite factam, de quo supra dictum.

§. XIII.

11) *hodie ex* Circa effectum vndecimum puto, distinguendum esse inter
parte pro- Procuratorem, & principalem. Cum enim causam alienam susci-
curatoris pere, non exigui momenti negotium sit, ideo *ratione principalis* pa-
vacius con- tencia sola hodie itidem non est loco mandati, nec quisquam regu-
sentus suffi- lariter, nisi expresso mandato sese legitimare possit, in iudicio pro a-
cit. lio admittitur. Quod autem aliquando mandatum præsumentum suf-
 ficiat, ad exceptionem pertinet. Sed in *procuratore* aliter se res habet,
 in quo tacitam voluntatis declarationem ad munus hoc suscipien-
 dum sufficere statuit Ius Can. in *Clem. I. de procur.* quam dispositio-
 nem etiam praxis approbat. Wissenb. *ad ff. l. tit. n. 3.* & alii apud Ill.
 Dn.

Dn. Stryk. in *U. M. b. §. 28.* citati: censetur autem procurator tacite voluntatem declarasse, si literas principalis una cum actis transmissis sine contradictione acceptaverit.

§. XIV.

Effectus duodecimus nihil utilitatis hodie præstat, cum a-¹²⁾ *hodie in* ctiones populares moribus nostris eam qualitatem non amplius ha-^{popularibus} beant, quam moribus Romæ, sc. ut a quolibet institui possint, sed com-^{actione pro-} muniter fiscalis agit publica autoritate constitutus. Ill. Dn. Stryk. ^{curator ad-} in not. ad *Lauterb. tit. de popul. act. p. m. 1010. inf.* imo si vel maxime a-^{mittitur.} priuato in iudicium deducuntur, hoc tamen non fit nisi per modum *denunciationis*, ut ita sumtus litis euidentur. Schilter *Ex. XLIX. ib. 58. 59.* Ergo quæstio hodie otiosa est, an procurator in his admitti queat.

§. XV.

Exiguum quoque usum habet, decimus tertius effectus *de non* ¹³⁾ *In cri-* *admitendo procuratore in criminalibus*, quia enim moribus nostris ces-^{riminalibus} sat inscriptionis necessitas, pro accusatore admittitur procurator, *admittitur* modo de injuriis & expensis caueat, vid. *Const. Crimin. Carol. V. art. 12. procurator.* verb. *der Ankläger oder sein Gewalthaber.* Illustr. Dn. Stryk. *ex parte* *U. M. tit. de procur. §. 4. Martini Tit. VII. §. 1. n. 58.* Circa personam *accusato-* accusati eandem distinctionem obseruari tradunt in praxi, quæ su-^{rius non ac-} pra adducta est, ut sc. in causis, quæ penam pecuniariam aut, quæ *cusati in* in talem facile conuerti potest, habent, admittatur procurator, in *causis ca-* iis vero, quorum pœna est capitalis, non admittatur (nisi pro ab-^{piralibus} sente non tanquam defensor, sed ut extraneus iudici innocentia argumenta suggerat.) vid. Illustr. Dn. Stryk. *h. n. 10. Martini d. l. cuius rei ratio tamen non in dominio quodam licu quærenda, sed in ipsa natura processus criminalis, quoniam responsio ad articulos inquisitionales, confrontatio, teritio, tortura, sententia condemnatoria executio in persona procuratoris exitum habere non possunt, adeoque ipsius inquisiti presentiam requirunt, ubi autem non occurrit hæc necessitas, ut in criminibus leuioribus, ibi etiam licite procura- tor interuenit.*

§. XVI.

Ille porro effectus, quem supra XIV. loco recensui, quod post L. ¹⁴⁾ *exceptio*

C.

deficien-
tis manda-
ti semper
opponi po-
test.
15) Procura-
tor Do-
minum re-
conuentum
defendere
debet ex
natura
mandati,

C. exceptionem deficientis mandati opponere amplius non liceat, ibidem iam reiectus est, nec in praxi etiam attenditur, ubi legitimationis exceptio in quacunque iudicii parte etiam in executione, quia iudicium retro nullum, opponi potest. Martini tit. 39. §. 1. n. 167. seqq. Neque etiam decimus quintus effectus sc. quod procurator dominum in reconuentione defendere debeat, licet adhuc hodie supersit, dominium litis pro fundamento agnoscit, sed potius naturam processus & mandati. Si enim procuratori ad litem dato omnia illa mandata censentur sine quibus ipse mandatum exequi nequit. arg. l. 2. ff. de iuris d. merito quoque mandatum ad reconuentionem habere videtur. Et hinc sententia Struvii in S. I. C. Ex. VII. th. 35. contrarium asserentis de moribus Saxonice intelligenda, secundum quos reconuentione demum finita conuentione suscipitur, adeoque superior ratio cessat, uti monet L. a. Bi de Lynker in Anal. ibid.

§. XVII.

12) Appel-
lationem
interpone-
re tenetur
procurator,
non profes-
sionarius
qui regula-
riter, nisi
velit.

Decimus sextus effectus de transmissione litis in heredes procuratoris olim exoleuisse supra traditum. Quantum ad XVII. quod procurator causam in secunda instantia tractare debeat, videtur hodie, juxta cap. pen. X. de interponere tenetur, quod in praxi receptum est, procurator tantum ad appellationis interpositionem teneri, non etiam ad prosecutionem. Lauterbach. Comp. Jur. tit. de procur. in E. Illustr. Dn. Stryk. U. M. b. t. §. 43. nisi sententia sit interlocutoria aut procurator ad omnes lites datus. Lauterbach. ibid. Si tamen velit, admittitur etiam ad appellationis prosecutionem & justificationem, licet in mandato in genere tantum appellationis facta sit mentio. Carpz. Proz. Tit. V. art. 1. 73. 74. & XVII. art. 2. n. 15. seqq. Quin etiam admittitur quandoque ipsa appellatio a procuratore interposita sine omni mandato, si sc. eam nomine principalis interposuerit, eoque conditionem ipsius meliorem reddiderit. Idem d. l. 7. & seqq. modo principalis eam intra decendum rati habeat, n. 18. & 19. ibid. Simili quoque ratione pupillorum, minorum, aut uniuersitatis appellationem sine mandato ab actore & syndico interpositam in Senatu appellat. admittam esse tradit n. 11. & 12. ibid.

§. XVIII.

8) hodie
morte
mandantis
expirat po-

Quantum deniq; ad XVIII. effectum, morte principalis post L. C. procuratoris potestatem non expirare, eum in praxi aq; non obseruari constat, cum procurator etiam si velit, mortuo mandante ad litem continuandam non admittatur, sed reassumptio processus non obstante L. C. exigatur Dn.

Illustr. Dn. Stryk. *U. M. b. t. n. 41.* Schilter, *Ex. X. th. 47.* nisi quoad unicum casum, quem excipit *Lex. Publ. in Rec. Depur. Spir. de ann. 1600. §. Nachdem auch* / ut, quando iam definitiue in causa conclusum, reafsumptione opus non fit, sed sententia in procuratorem feratur, quia scilicet hic nullæ amplius litigantium partes sunt, sed conclusio in causa, iuxta vulgatum, ipsis os clausit, adeoque non opus est citari hæredes ad reafsumptionem processus, ubi nihil interest, an ipsi adsint, an procurator, neque præiudicium eis exinde contingit. Vt itaque hæc reafsumptionis difficultas & prolixitas evitetur, disposuit R. I. *de ann. 1654. §. 99.* ut mandatis semper *clausula hæredum* inseratur, adeo, ut eius omissione ipsum mandatum vitari asserat Blum in *Process. Cam. tit. 67. n. 73.* quæ clausula in mandatis priuatorum per verba: *Unsere Erben und Erbnehmen* / in syndicus instrumentis per: *Unsere Nachsolger* exprimi solet Martini *Tit. VII. §. 7. n. 24. seqq.* quod etiam obseruatur, si Ecclesia apud Protestantes aliquem constituit ad lites pro se tractandas, hic enim non ab administratore procurator (quod Iure Can. obtinere supra monitum) sed ab ipsa Ecclesia, quæ vt vniuersitas consideratur, syndicus constituitur, adeoque illius potestas, cum vniuersitas naturaliter non facile pereat, etiam raro hoc modo extinguitur.

*testas pro
curatoris,
nisi in man-
dato hære-
dum facta
mentio;*

§. XIX.

Ex quibus omnibus tandem concludo, quia vel nulli amplius antiqui domini litis effectus in praxi hodierna vel paucissimi supersunt, & hi ipsi non hanc Iuris Rom. subtilitatem, sed aliam rationem, naturam puta processus vel mandati, vel æquitatem pro fundamento agnoscant, exiguam etiam vel nullam vtilitatem hoc dominium litis hodie præbere cum non necessarium sit, fora nostra, intuitu Rom. alias simplicissima, otiosis subtilitatibus & fictionibus, quæ tamen vsu destituantur implere, & iurisprudentiam Practicam adhuc reddere difficiliorem. Neque obstat, quod in praxi nonnunquam provocetur ad *dominium litis*, & Dd. Aduocati, Iudicesque illud in ore habeant, cum à dici ad esse non valeat consequentia, & proinde non ex vulgatis assertis, sed ex ipsa rerum indole verisque rationibus causæ sint æstimandæ. Ne vero videamur otiose de *dominio litis*, tanquam non ente disputasse, subiungamus, vel hoc vsum habere, quod ostenderimus, dominium litis in procuratore hodie nullum vsum habere,

Conclusio.

S. D. G.

H

CLA-

CLARISS, DN. RESPONDENTI

S. P. D.

P R A E S E S.

INter tot themata, quæ publicis dissertationibus excuti solent, paucissima vt plurimum deprehendimus, quæ ex genuinis antiquitatis Rom. fontibus, prout interpreterem iuris decebat, explicari, & ita pristino suo nitore restitui solent; quod quidem ex vana illa persuasione ortum traxisse videtur, quod ius nostrum non ex antiquis fabulis, sed ipsis rerum argumentis, addiscendum esse crediderint. Vtut verò lubens concesserim, ad ipsa rerum argumenta principaliter respiciendum esse, vt non iura obsoleta vnice addiscamus, & quæ aliquando vsum præbere possunt, omittamus; nihilo minus tamen plura huiusmodi in praxi. occurrunt, quæ minus recte intelligi & diiudicari queunt, nisi etiam antiquitatem Rom. in subsidium vocemus, quæ proinde a genuino iurium cultore minime negligenda est. Ostendisti id ipsum, doctissime respondens, hac disputatione summa industria a te elaborata, & ita ex antiquitate Rom. enucleata, vt, quæ in ea desiderari, quæ deesse possint, reperire non adeo potuerim. Eum enim hæcenus tenuisti cursum studiorum tuorum, vt non nisi vtilia, solida & quæ eruditionem egregie ornant, secutus fueris: inter quos labores ita optime adornatos quoque præfens hæc disputatio tua nata est. Non permittit modestia tua, vt vterius in laudes tuas excurram, cum non opus sit verbis, vbi rerum testimonia adsunt. Gratulor itaque tibi de hoc secundo industriæ tuæ specimine, Patri tuo Optimo, de filio tam dignissimo, denique Patriæ, de ciue ad maximam spem educato, nihilque magis in votis habeo, quam vt Deus, summus ille rerum arbiter te Patremque tuum Optimum, totamque familiam incolumem diu conseruare velit. Vale.

Ipsis Kal. Mart. M DCC IX.

ULB Halle

3

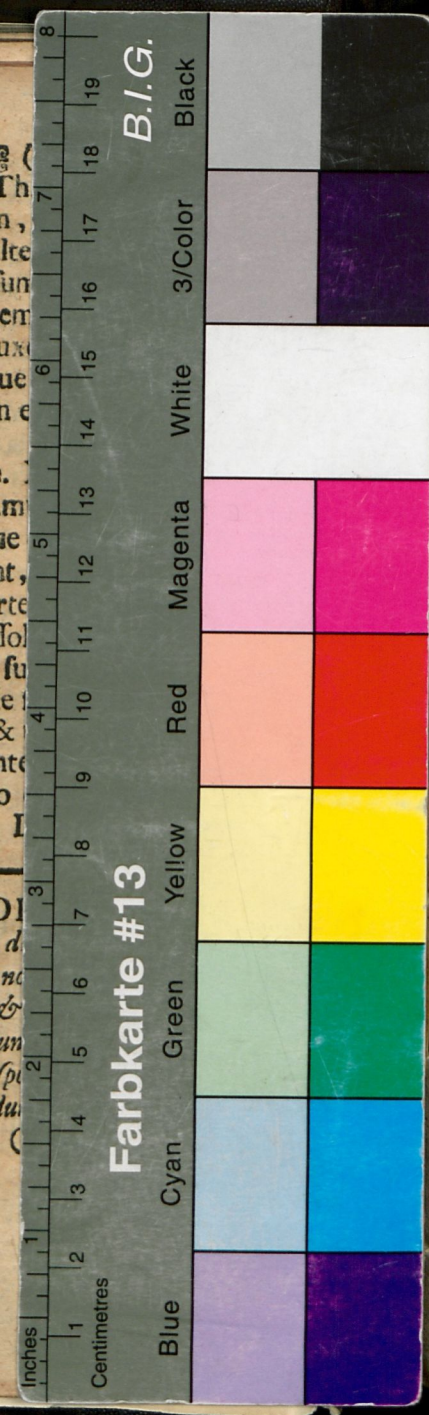
003 245 462

86

DISSERTATIO IVRIDICA;
DE

DOMINIO LITIS,

1709, 3^a

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC
DOMINO,

DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORVSSIAE, MARCHIONE BRANDEN-
BVRG, DVCATVS MAGDEBVRG. GVBERNATORE,
ET RELIQVA.

ILLVSTRIS ICTORYM ORDINIS INDVLTIV,
P R A E S I D E

DN. IVSTO HENNINGO Böhmer
I. V. D. PROF. PVBL. ET FACVLT. IVRID.
ASSESSORE,

DOMINO PATRONO AC PRAECEPTORE SVO
etatem deuenerando,

IN AVDITORIO MAIORI,
REGIAE FRIDERICIANAE

Beneuolæ eruditorum disquisitioni submittit

AUCTOR RESPONDENS

GEORG. THEOPHILVS HARRER,
Ratisb.

Ad D. Mart. An. M DCC IX.

HALAE MAGDEBVRGICAE

Literis IOH. CHRIST. ZAHNII, ACAD. ET SENAT. HALL. TYPOGR.